

Хорхе Букай

Приказки за приспиване на
дете и събуждане на възрастни

Приказки за размисъл

ИЗДАТЕЛСКА КЪЩА „ХЕРМЕС“

ХОРХЕ БУКАЙ

ПРИКАЗКИ ЗА РАЗМИСЪЛ

ПРИКАЗКИ ЗА ПРИСПИВАНЕ

НА ДЕЦА И СЪБУЖДАНЕ НА

ВЪЗРАСТНИ

Превод: Ева Тофтисова

chitanka.info

„Приказки за размисъл“ е сборник от истории, някои от които съвсем ежедневни, други — със силен притчов елемент. Те изследват отделни страни на човешката природа, различни човешки слабости. Основни теми са любовта, омразата, приятелството, зависимостта от другите и същевременно невъзможността да живеем без тях. Интересното при всички тези истории е неочекваният им край. Целта на автора е не да дава готови отговори на житейски дилеми, а да провокира към размисъл. Мъдростта се постига само като се извърви трънливият път на самопознанието, но Хорхе Букай сътворява за нас магия: четейки тези „приказки“, ние леко, почти неусетно стигаме до дълбоки прозрения за човешката природа и собствената си същност.

На съпругата ми Перла с любов и благодарност

ВЪВЕДЕНИЕ ТРИТЕ ИСТИНИ

Всички ние, които сме живели в търсене на истината, сме срещали по пътя си много идеи, които са ни съблазнявали и са заживявали в нас със сила, достатъчна да обуслови системата ни от вярвания.

Въпреки това, с времето много от истините са се оказвали отхвърлени, защото не са подкрепляли вътрешните ни търсения или защото някоя „нова истина“, несъвместима с тях, е надделявала в нас и е заемала същите пространства. Или просто защото тези истини вече са престанали да бъдат такива.

Така или иначе, понятията, които сме имали като отправна точка, са се обезличили и изведенъж сме се оказали на произвола на съдбата — застанали на руля на нашия собствен кораб и създаващи възможностите си, но неспособни да начертаем надеждна посока.

Докато пиша това, изведенъж си спомням за „Малкият принц“ на Антоан дьо Сент Екзюпери:

По време на пътуванията си из малките планети от своята галактика срещнал географ, който записвал планини, реки и звезди в големи регистри.

Малкият принц пожелал да запише цветето си (същото, което оставил на своята планета), но географът му казал:

— Не записваме цветя, защото не можем да се позоваваме на ефимерни неща.

И географът обясnil на Малкия принц, че „ефимерно“ означава „застрашено от скорошно изчезване“.

Когато Малкият принц чул това, много се натъжил, тъй като разбрал, че розата му е ефимерна...

И тогава се питам: от една страна, дали съществуват истини, здрави като скали и непоколебими като природни бедствия? Или истината е само понятие, чиято същност е мимолетна и деликатна като цветята? От друга страна, от макрокосмическа гледна точка:

Нима планините, реките и езерата не са също застрашени от скорошно изчезване?

Какво е „скоро“ в сравнение със „завинаги“?

В този смисъл планините не са ли също ефимерни?...

Мисля, че това, което ми се ще да направя днес, е да се опитам да пиша за някои идеи планини, идеи реки и идеи звезди, които съм срещал по пътя си. Някои истини, които сигурно са спорни за другите хора, един ден ще станат такива и за мен. Но днес ми се струва, че имат устойчивостта и надеждността, които дава неопровергимият поглед на здравия разум.

I. Първата от тези надеждни мисли е неразделна част от гешант философията и съзнанието, че

ТОВА, КОЕТО Е, Е.

(Докато пиша това, си представям разочарованието на читателя: „Това, което е, е!... Тази ли е истината?“.)

Идеята — непозната за много хора въпреки нейната очевидност — съдържа в себе си три импликации, които ми се струва важно да отбележа: със знанието, че „това, което е, е“ се подразбира приемането на това, че фактите, събитията и ситуациите са такива, каквито са.

Действителността не е такава, каквато на мен би ми било удобно да бъде.

Не е такава, каквато би трявало да е.

Не е такава, каквато ми казаха, че ще бъде.

Не е такава, каквато беше.

Не е такава, каквато ще бъде утре.

Действителността около мен е такава, каквато е.

Пациенти и ученици, които ме слушат да повтарям тази мисъл, упорито търсят в нея нюанс на примирение, многозначителна поза, сваляне на гарда.

Струва ми се полезно да припомня, че промяната може да настъпи само когато осъзнаваме настоящата ситуация. Как бихме могли да начертаем пътя си до Ню Йорк, без да знаем в коя точка на Вселената се намираме?

Мога да започна пътя си само от отправната си точка, а тя е да приема, че нещата са такива, каквите са.

Вторият извод, който е пряко свързан с тази идея, е, че

аз съм този, който съм.

Отново:

Аз не съм този, който бих искал да съм.
Не съм този, който би трябвало да бъда.
Не съм този, който майка ми искаше да стана.
Дори не съм този, който бях.

Между другото, смятам, че цялата ни психопатология произлиза от отричането на тази фраза.

Всички наши неврози започват, когато се опитваме да бъдем тези, които не сме.

В „Нека ти разкажа...“ писах за самоотричането:

... Всичко започна в онзи сив ден,
когато ти престана да казваш гордо:

АЗ СЪМ!

Когато, засрамен и уплашен,
сведе глава
и замени думите и делата си
с една мисъл:

ЩЕ ТРЯБВА ДА БЪДА...

... И ако е трудно да приемем, че сме тези, които сме, колко по-трудно ни е понякога да приемем третото последствие на идеята „това, което е, е“:

ти... си този, който си.

Тоест:

Ти не си този, който имам нужда да си.
Ти не си този, който беше.
Ти не си такъв, какъвто на мен ми е удобно.
Ти не си такъв, какъвто искам аз.
Ти си такъв, какъвто си.

Да приема това означава да те уважавам и да не искам от теб да се променяш.

Неотдавна започнах да дефинирам истинската любов като **безкористната задача да създаваме пространство, за да може другият да бъде този, който е**.

Тази първа „истина“ е отправната точка и принципът на всяка връзка между зрели хора.

Материализира се, когато аз те възприема такъв, какъвто си, и усетя, че ти също ме приемаш такъв, какъвто съм.

II. Втората истина, която смяtam за жизненоважна, съм заел от мъдростта на суфите:

нищо хубаво не е бесплатно.

Оттук следват според мен поне две идеи.

Първата: **ако искам нещо**, което е добро за мен, би трявало да знам, че ще платя определена цена за него. Разбира се, заплащането невинаги е в пари (ако беше само в пари, щеше да е толкова лесно!).

Тази цена понякога е висока, друг път — много ниска, но винаги съществува. Защото **нищо** хубаво не е безплатно.

Втората: да осъзнава, че ако получа нещо отвън, ако ми се случва нещо хубаво, ако преживявам мигове на радост и наслада, то е, защото съм си ги спечелил. Платил съм за тях, **заслужавам ги**. (Само да обърна внимание на пессимистите и да обезкуражи лентяите: хубавото, което ми се случва, вече съм го платил. Няма плащане на вноски!)

Някои, които ме чуват да казвам това, питат:

А лошото?

Не е ли вярно, че лошото също не е безплатно?

Ако ми се случи нещо лошо, също ли е заради действие, което съм извършил? Или защото по някакъв начин съм го заслужил?

Може и да е така. Въпреки това, говоря за истини, които за мен са безспорни, без изключение, универсални. За мен твърдението: „Заслужавам всичко, което ми се случва, дори и лошото“, не е непременно вярно.

Мога да ви уверя, че познавам хора, сполетени от тъжни и болезнени неща, които несъмнено те не са заслужили!

Да прегърна тази истина (че нищо хубаво не е безплатно) означава да изоставя завинаги детската идея, че някой трябва да ми дава нещо просто така, заради желанието ми. Че животът трябва да задоволява желанията ми „само защото така искам“, без причина, по чудо.

III. Третата идея, която смятам за отправна точка, бих формулирал по следния начин:

Вярно е, че никой не може да прави всичко, което иска, но всеки може да НЕ прави НИКОГА това, което НЕ ИСКА.

Повтарям казаното:

НИКОГА НЕ ПРАВИ ТОВА, КОЕТО НЕ ИСКАШ.

Да приемем тази идея като действителен еталон — тоест, да живеем съобразно с нея — не е лесно. И най-вече не е бесплатно. (Нищо хубаво не е бесплатно и това е добр.)

Имам предвид, че ако съм зрял човек, никой не може да ме накара да правя нещо, което не искам да правя. Във всеки случай най-сериозното, което може да ми се случи, е да платя с живота си. (Не че омаловажавам тази цена, но продължавам да считам, че има разлика между това да мисля, че не мога да направя нещо, и това да знам, че ако го направя, то ще ми струва живота.)

Но всъщност в ежедневието ни цените са много по-ниски. Казано най-общо, единственото, от което се нуждаем, е способността да се откажем от одобрението, възхищението и любовта на част от околните. (Цената — както обичам да я наричам — е следната: когато човек се осмели да каже „не“, започва да открива непознати страни у приятелите си — тила, гърба и всички онези части, които се виждат само когато другият си отива.)

Тези три истини представляват за мен идеи планина, идеи река, идеи звезда. Истини, които продължават да са такива с хода на времето и обстоятелствата.

Понятия, които не са относителни спрямо определени моменти, а спрямо всички и всеки един от миговете, които в съвкупността си обикновено наричаме „наш живот“.

ИСТИНИ ПЛАНИНА, ЗА ДА МОЖЕМ ДА ПОСТРОИМ ДОМА СИ ВЪРХУ ЗДРАВА ОСНОВА.

ИСТИНИ РЕКА, ЗА ДА МОЖЕМ ДА УТОЛИМ ЖАЖДАТА СИ И ДА ПЛАВАМЕ ПО ТЯХ В ТЪРСЕНЕ НА НОВИ ХORIZОНТИ.

ИСТИНИ ЗВЕЗДА, КОИТО ДА НИ СЛУЖАТ ЗА ВОДАЧ ДОРИ И В НАЙ-ТЪМНИТЕ НИ НоЩИ...

ТЪРСАЧЪТ

Преди две години, когато приключвах лекция пред група двойки, разказах, както ми е навик, една приказка като прощален подарък. За моя изненада, човек от групата иска думата и предложи и той да ми подари една история. Предавам тук неговата приказка, която толкова обичам, в памет на приятеля ми Джей Рабон.

Това е историята на един човек, когото бих определил като търсач...

Търсачът е някой, който търси; не е непременно човек, който намира.

Не е и някой, който непременно знае какво търси. Просто е човек, чийто живот представлява търсене.

Един ден търсачът почувства, че трябва да тръгне за град Камир. Бил се научил да обръща сериозно внимание на тези усещания, които идвали от непознато място в него самия, така че оставил всичко и потеглил.

След като вървял два дни по прашните пътища, различил Камир в далечината. Малко преди да стигне до града, вниманието му било привлечено от хълм вдясно от пътя, покрит с чудна зеленина и обсипан с множество дървета, птици и прелестни цветя. Ниска ограда от лакирано дърво обграждала хълма от всички страни.

Бронзова портичка го приканвала да влезе.

Изведенъж усетил, че забравя за града и отстъпва пред изкушението да си почине за малко на това място. Търсачът влязъл през портичката и бавно тръгнал сред белите камъни, които изглеждали безразборно разпръснати между дърветата.

Позволил погледът му да прелита като пеперуда върху всяка подробност от пъстроцветния рай.

Имал очи на търсач и може би затова открил следния надпис върху един от камъните:

АБДУЛ ТАРЕГ, ЖИВЯЛ 8 ГОДИНИ, 6 МЕСЕЦА, 2 СЕДМИЦИ И 3 ДНИ

Малко се разстроил, като видял, че камъкът не бил просто камък: бил надгробна плоча. Натъжил се при мисълта, че там било погребано толкова малко дете. Като се огледал, човекът установил, че на съседния камък също имало надпис.

Приближил се и прочел:

ЯМИР КАЛИБ, 5 ГОДИНИ, 8 МЕСЕЦА И 3 СЕДМИЦИ

Търсачът се почувствал ужасно разстроен.

Красивото място било гробище и всеки камък бил надгробна плоча. Една по една, започнал да чете плочите. Върху всяка имало подобен надпис: име и точната продължителност на живота на покойника. Обзел го ужас, когато установил, че възрастта на детето, живяло най-дълго време, едва надвишавала единайсет години... Налегнат от неизмерима мъка, седнал и заплакал.

Пазачът на гробището, който минавал наблизо, се приближил. Известно време го наблюдавал мълчаливо как плаче и накрая го попитал дали оплаква някой близък.

— Не, не плача за близък — казал търсачът. — Какво става в този град? Какво ужасно нещо се случва тук? Защо има толкова много мъртви деца, заровени на това място? Какво е това страшно проклятие, което тегне върху хората, та ги е принудило да направят детското гробище?

Старецът се усмихнал и казал:

— Успокойте се, няма такова проклятие. Работата е там, че при нас има отдавнашен обичай. Нека ви обясня: когато някой младеж навърши петнайсет години, родителите му подаряват тетрадка като тази, която нося аз на врата си, и всеки път, когато нещо много го е зарадвало, той трябва да отвори тетрадката и да запише в нея:

Вляво: това, което го е зарадвало.

Вдясно: колко време е продължила радостта.

Запознал се с годеницата си и се влюбил в нея: колко време е продължила тази безмерна страст и радостта, че я познава? Седмица? Две? Три седмици и половина?...

След това вълнението на първата целувка — колко е продължило? Минута и половина, колкото целувката? Два дни? Седмица?

Бременността и раждането на първото дете?...

А женитбите на приятелите? А най-мечтаното пътуване? А срещата с брата, който си идва от далечна страна?

Колко е продължила радостта от тези събития? Часове? Дни?

Така в тетрадката записваме всеки момент на радост... Всеки момент.

Когато някой човек умре, обичаят ни е да отворим тетрадката му и да съберем времето на неговата радост, за да го запишем върху гроба му. Защото това според нас е единственото и истинско **ЖИВЯНО ВРЕМЕ**.

СТРАШНИЯТ НЕПРИЯТЕЛ

Идеята за тази приказка ме споходи, докато слушах разказ на Енрике Марискал. Позволих си да го използвам като основа и да го продължа, преобразявайки го в друга история с друго послание и друго значение. В този му вид го подарих един следобед на приятеля ми Норби.

Имало едно време в едно много далечно и затънtenо кралство един крал, който много обичал да се чувства могъщ. Желанието му за власт не се задоволявало единствено с притежаването ѝ. Освен това имал нужда всички да му се възхищават за огромната сила. Както за машехата на Снежанка не било достатъчно сама да вижда колко е красива, така и той имал нужда да се гледа в огледало, което да му казва колко е могъщ. Кралят нямал вълшебни огледала, но пък разполагал около себе си с множество придворни и слуги, които да питат дали той е най-могъщият човек в кралството.

Неизменно всички му отвръщали едно и също:

— Кралю, ти си много могъщ, но знаеш, че магьосникът има сила, която никой друг не притежава. *Той познава бъдещето.*

По онова време алхимици, философи, мислители, духовници и мистици били наричани най-общо „магьосници“.

Кралят много ревнувал от магьосника на кралството, който не само че имал слава на добър и щедър човек, но и народът го обичал, хората му се възхищавали и се радвали, че го има и че живее сред тях.

За краля не казвали същото.

Може би защото имал нужда да показва, че властта му принадлежи, той не бил нито справедлив, нито безпристрастен, а още по-малко добър.

Един ден кралят, уморен от разказите на хората за това колко могъщ и обичан бил магьосникът, а може би подтикван от тази

смесица от ревност и страх, която поражда завистта, скроил план: щял да организира голямо тържество, на което да покани и магьосника. След вечерята, след като помоли за вниманието на всички, планирал да повика магьосника в средата на залата и да го попита пред придворните дали е вярно, че умее да чете бъдещето. Гостът имал две възможности: да отрече, с което да изгуби възхищението на околните, или да потвърди, с което да подкрепи причините за славата си. Тогава кралят възнамерявал да го попита на коя дата ще умре магьосникът на кралството. В отговор магът щял да назове някаква дата, без значение коя. Кралят замислил да извади меча си и да го убие на място. Така с един удар можел да постигне две неща: първо, да се отърве завинаги от врага си, и второ, да покаже, че магьосникът не е успял да погледне в бъдещето и е сгрешил в предсказанието си. В една и съща нощ щели да умрат магьосникът и митът за неговата сила...

Приготовленията започнали веднага и много скоро настъпил денят на тържеството.

След обилната вечеря кралят поканил магьосника да пристъпи в средата на залата и се обърнал към него:

— Вярно ли е, че можеш да четеш бъдещето?

— Донякъде — казал магьосникът.

— А можеш ли да прочетеш собственото си бъдеще? — попитал кралят.

— Донякъде — отговорил магьосникът.

— В такъв случай искам да ми дадеш доказателство — продължил кралят. — В кой ден ще умреш? Коя е датата на смъртта ти?

Магьосникът се усмихнал, погледнал го в очите и не отговорил.

— Какво има, магьоснико? — попитал кралят, усмихнат. — Не знаеш ли отговора? Не е ли истина, че можеш да виждаш в бъдещето?

— Не е в това причината — отговорил магьосникът. — Не се осмелявам да ти кажа това, което знам.

— Как така не се осмеляваш? — казал кралят. — Аз съм твойт господар и ти заповядвам да ми го кажеш. Трябва да разбереш, че за кралството е от голямо значение да знае кога ще загуби най-важните си хора. Отговори ми! Кога ще умре магьосникът на кралството?

След напрегнато мълчание магьосникът го погледнал и казал:

— Не мога да ти дам точната дата, но знам, че магьосникът ще умре точно един ден преди краля.

За няколко мига времето спряло. Сред присъстващите се разнесъл шепот.

Въпреки, че кралят винаги разправял, че не вярва нито в предсказания, нито в гадания, не се осмелил да убие магьосника. Владетелят бавно свалил ръцете си надолу и останал смълчан.

Мислите препускали в главата му.

Разбрал, че е направил грешка.

Омразата се оказала най-лошият му съветник.

— Кралю, изведнъж пребледня. Какво ти е? — попитал гостът.

— Зле ми е — отговорил кралят. — Ще ида в спалнята си. Благодаря ти, че дойде...

След това с объркано изражение се обърнал и закрачил към покоите си.

Казал си, че магьосникът е хитър. Дал единствения отговор, благодарение на който можел да избегне смъртта.

Питал се дали хитрецът е отгатнал смъртта си?

Предсказанието не можело да бъде вярно. Но ако се окажело истина?

Кралят бил объркан...

Върнал се обратно и казал на висок глас:

— Магьоснико, ти си известен в кралството с мъдростта си. Умолявам те да прекараш тази нощ в двореца, тъй като сутринта трябва да се допитам до теб за някои кралски решения.

— Ваше Величество! За мен ще е голяма чест... — казал гостът с поклон.

Кралят разпоредил на личната си стража да придружи магьосника до покоите за гости и да охранява вратата, за да е сигурно, че нищо няма да му се случи.

Тази нощ владетелят не можал да заспи. Тревожел се от това, което можело да стане, ако на магьосника му прилошеело от храната или случайно се наранял през нощта, или ако просто часът му настъпел.

На сутринта, рано-рано, кралят почукал на вратата на спалнята, където нощувал гостът му.

Никога дотогава не му било хрумвало да се допитва за решенията си до когото и да било, но този път, когато магьосникът го приел, му задал въпрос... И мал нужда от някакъв претекст за посещението си.

Магьосникът, който бил истински мъдрец, му дал правilen, удачен и справедлив отговор.

Почти без да чуе отговора, кралят похвалил интелигентността на госта си и го помолил да остане още един ден, за да „се допита“ до него по друг въпрос... (Очевидно владетелят просто искал да се увери, че нищо нямало да му се случи.)

Магьосникът, който се радвал на свободата, достъпна само на просветлените, се съгласил.

Оттогава нататък всеки ден — сутрин или вечер — кралят посещавал покоите на магьосника, за да се допитва до него, и уговарял нова среща за следващия ден.

Не минало много време и дори кралят осъзнал, че съветите на новия му наставник били винаги удачни, така че в един момент, почти без да забележи, започнал да ги взема под внимание при всяко свое решение.

Минали месеци и години.

И както винаги, *близостта на знаещия прави незнаещия по-мъдър.*

Така и станало. Малко по малко кралят ставал все по-справедлив.

Вече не бил деспотичен и властен. Вече не му трябало да се чувства могъщ и сигурно затова нямал нужда да показва силата си.

Започнал да разбира, че смирението също има своите предимства.

Започнал да управлява с повече мъдрост и добрина.

И станало така, че народът го заобичал, както никога преди не го бил обичал.

Кралят вече не ходел при магьосника да го пита за здравето му, а да научи нещо, да сподели някое решение или просто за разговор.

Кралят и магьосникът неусетно се превърнали в чудесни приятели.

Докато един ден, повече от четири години след онова пиршество и без каквато и да е причина, кралят си спомнил.

Спомнил си, че човекът, когото сега смятал за най-добрая си приятел, някога бил негов омразен враг.

Спомнил си за плана да го убие, който замислил.

И разбрал, че не можел да продължава да пази тайна, без да се чувства двуличник.

Кралят съbral смелост и отишъл до стаята на магьосника. Потропал на вратата и когато влязъл, му казал:

— Братко мой, имам да ти разкажа нещо, което ми тежи.

— Кажи — рекъл магьосникът — и облекчи сърцето си.

— В нощта, в която те поканих на вечеря и те попитах за смъртта ти, аз всъщност не исках да знай нищо за бъдещето ти. Мислех да те убия независимо от отговора, който щеше да ми дадеш. Исках неочекваната ти смърт да опровергае славата ти на гадател. Мразех те, защото всички те обичаха... Толкова се срамувам...

Кралят въздъхнал дълбоко и продължил:

— Онази нощ не се осмелих да те убия и сега, когато сме приятели и дори повече от приятели — братя, — ме ужасява мисълта за всичко, което щях да изгубя, ако го бях сторил. Днес чувствам, че не мога да продължа да крия позора си от теб. Имах нужда да ти кажа всичко това, за да ми простиш или да ме презреш, но без измама.

Магьосникът го погледнал и му казал:

— Много време ти отне, преди да ми го кажеш. Но така или иначе, радвам се, че го направи, защото това е единственото, което ще ми позволи да ти кажа, че вече го знаех. Когато ми зададе онзи въпрос и попипа дръжката на меча си, намерението ти беше толкова явно, че нямаше нужда да съм магьосник, за да разбера какво смяташе да сториш.

Магьосникът се усмихнал и сложил ръка върху рамото на краля.

— Като справедлива отплата за откровеността ти, трябва да ти кажа, че аз също те излъгах. Признавам ти, че измислих абсурдната история, че смъртта ми ще настъпи преди твоята, за да ти дам урок. Поука, която до днес не беше успял да разбереш. Може би е най-важното, на което съм те научил.

В живота си мразим и отхвърляме черти у другите и дори у нас самите, които смятаме за презрени, опасни или безполезни...

Въпреки това, ако си дадем време, в един момент разбираме колко трудно ще ни бъде да живеем без нещата, които някога сме отхвърляли.

— Твоята смърт, скъпи приятелю, ще дойде точно в деня на смъртта ти и нито минута по-рано. Важно е да знаеш, че аз съм стар и че часът ми сигурно наближава. Няма никаква причина да мислим, че твойт край е свързан с моя. Това, в което сме свързани, е животът ни, не смъртта ни.

Кралят и магьосникът се прегърнали и вдигнали наздравица, за да отпразнуват доверието на всеки от тях в приятелството, което успели да изградят заедно.

Легендата разказва, че през същата тази нощ магьосникът... умрял в съня си.

На следващия ден кралят научил скръбната новина и бил безутешен. Не го натъжавала мисълта за собствената му смърт. Магьосникът го научил да се откъсва дори от принадлежността си към този свят.

Бил тъжен заради смъртта на приятеля си. Поради какво чудно съвпадение кралят направил признанието си пред магьосника точно в нощта преди смъртта му?

Може би — по някакъв незнаен начин — магьосникът направил така, че кралят да му се довери, за да го освободи от страха му, че ще умре на следващия ден.

Това била последната проява на обич, с която да го избави от някогашните му страхове...

Разказват, че кралят станал и със собствените си ръце изкопал гроба за своя приятел в градината под прозореца си.

Погребал тялото там и прекарал остатъка от деня край купчината пръст, като ридаел така, както се ридае само при загубата на най-общичаните същества.

Щом паднала нощта, кралят се върнал в спалнята си.

Легендата разказва, че същата нощ, двайсет и четири часа след смъртта на магьосника, кралят умрял в постелята си, докато спял.

Може би било случайност...

Може би от мъка...

Може би за да потвърди последния урок на учителя си.

БЕЗ ДА ИСКАМ ДА ЗНАМ

*И ако е вярно, че си престанала да ме обичаш,
те моля,
моля те,
не ми го казвай!*

*Имам нужда днес
все още
да плувам
невинен в лъжите ти...*

*Ще спя усмихнат и съвсем спокоен.
Ще се събудя много рано сутринта.*

*И отново ще отплувам в морето, обещавам ти...
Но този път —*

*без ропот и без съпротива —
ще корабокруширам доброволно, безрезервно
в дъното безбрежно на забравата ти...*

ХУАН БЕЗКРАКИЯ

... ИЛИ ИЗКУСТВОТО НА ИЗРАВНЯВАНЕТО ОТДОЛУ

Хуан Безкракия бил дървар.

Един ден си купил електрически трион, като мислел, че той ще облекчи много работата му.

Ако първо се бил постарал да научи как се работи с триона, идеята щяла да е наистина сполучлива, но той не го направил.

Една сутрин, докато работел в гората, вниманието му било отклонено от вълчи вой... Електрическият трион се пъзнал между ръцете му и Хуан наранил сериозно двета си крака.

Лекарите не успели да направят нищо, за да ги спасят, и Хуан Безкракия, който като че ли станал жертва на пророческото предопределение на името си, бил завинаги прикован към инвалидната количка.

Месеци наред депресия измъчвала Хуан заради злополуката. Година по-късно изглеждало, че състоянието му започва постепенно да се подобрява.

Въпреки това, нещо пречело на психическото му възстановяване и изведнъж пак изпаднал в дълбока и невероятна депресия.

Лекарите го изпратили на психиатър.

Известно време Хуан Безкракия се съпротивлявал, но накрая отишъл при специалиста.

Психиатърът бил любезен и внушавал спокойствие. Хуан веднага почувстввал, че може да му се довери, и му разказал накратко събитията, довели до душевното му състояние.

Психиатърът казал, че разбира потиснатостта му. Загубата на краката наистина била напълно оправдана причина за мъката му.

— Не, не е това, докторе — казал Хуан. — Депресията няма нищо общо със загубата на краката ми. Това, което най-много ми тежи,

не е недъгът. Това, от което ме боли най-много, е промяната, която претърпяха отношенията с приятелите ми.

Психиатърът отворил широко очи, втренчил се в него и зачакал Хуан Безкракия да довърши обяснението си.

— Преди злополуката всеки петък приятелите ми минаваха да ме вземат от нас и отивахме на танци. Веднъж или дваж седмично се събирахме, за да се плискаме в реката и да организираме плувни състезания. Преди операцията с някои от тях редовно тичахме по крайбрежната улица в неделя рано сутринта. Изглежда, че след злополуката не само че загубих краката си, но и приятелите ми загубиха желание да прекарват времето си с мен. Оттогава никой от тях не ме е канил да излезем.

Психиатърът го погледнал и се усмихнал.

Трудно му било да повярва, че Хуан Безкракия не разбира колко абсурдна е гледната му точка...

Въпреки това, докторът решил ясно да му обясни какво се случва. Той знаел по-добре от всеки, че мозъкът разполага с особени механизми, които могат да направят човек неспособен да възприема недвусмисленото и очевидното.

Психиатърът обясnil на Хуан Безкракия, че приятелите му го отбягвали не защото вече не го обичат или не искат да имат нищо общо с него.

Колкото и да било болезнено, злополуката променила действителността. Харесвало му или не, той вече не бил идеалният другар за заниманията, които по-рано споделяли.

— Но, докторе — прекъснал го Хуан Безкракия. — Аз знам, че мога да плувам, да тичам и дори да танцувам. За щастие се научих да управлявам инвалидната си количка и никое от тези занимания не ми е невъзможно.

Докторът го успокоил и продължил с обяснението си. Разбира се, че нищо не пречело на Хуан да продължава да прави същите неща. Нещо повече, било много важно да продължава да ги прави, но не трябвало да очаква, че ще ги споделя с предишните си приятели.

Психиатърът обясnil на Хуан, че той наистина можел да плува, но трябвало да се състезава с тези, които имат същия недъг... Че можел да ходи на танци, но в клубове с хора, чиито крака също ги

няма... Можел да излиза да тренира по крайбрежната улица, но се налагало да се научи да го прави с други инвалиди.

Хуан трябало да разбере, че приятелите му нямало да бъдат с него така, както преди, защото неговото положение вече било различно от тяхното... Вече не били равностойни.

За да може да се отдава на любимите си занимания, както и на други, щяло да е по-добре да свикне да го прави с равностойни хора. Следователно трябало да съсредоточи усилията си в изграждането на **нови отношения с равностойни хора**.

Хуан почувствал, че все едно камък е паднал от сърцето му, и това усещане го успокоило.

— Нямам думи да ви кажа колко съм благодарен за помощта ви, докторе — казал Хуан. — Колегите ви ме накараха да дойда почти насила, но сега разбирам, че са били прави. Разбрах посланието ви и ви уверявам, че ще последвам съветите ви, докторе. Много ви благодаря, посещението ми при вас беше наистина полезно.

— **Нови отношения с равностойни хора** — повтарял си Хуан, за да не забрави.

Хуан Безкракия излязъл от кабинета на психиатъра и се върнал у дома си...

Приготвил електрическия си трион...

Смятал да отреже краката на всичките си приятели и така да ги „направи“ равностойни.

ОСЪЗНАВАНЕ

Тази приказка е вдъхновена от стихотворение на един тибетски монах — Римпоче, което пренаписах според собствения ми начин на изразяване, за да онагледя една друга черта, която имаме ние, хората.

*Ставам сутринта.
Излизам от вкъщи.
На тротоара има яма.
Не я виждам
и падам в нея.*

*На следващия ден
излизам от вкъщи,
забравям, че на тротоара има яма,
и отново падам в нея.*

*На третия ден
Излизам от къщи и опитвам да си спомня,
че има яма на тротоара.
Въпреки това,
забравям
и падам в нея*

*На четвъртия ден
Излизам от къщи и опитвам да си спомня*

*за ямата на тротоара.
Спомням си
и въпреки това,
не виждам трата и падам в него*

*На петия ден
излизам от къщи.
Спомням си, че трябва да внимавам
за ямата на тротоара,
и вървя гледайки надолу.
Виждам я и
въпреки това
падам в нея.*

*На шестия ден
излизам от къщи.
Спомням си за ямата на тротоара.
Търся я с поглед,
опитвам се да я прескоча,
но падам в нея.*

*На седмия ден
излизам от къщи.
Виждам ямата.
Засилвам се,
скачам,
с върха на крака си докосвам отсрещния ръб,
но не е достатъчно и падам в нея.*

*На осмия ден
излизам от къщи,
виждам ямата,
засилвам се,
скачам,
стигам до другата страна!
Толкова съм горд от постижението,
че празнувам с радостни подскоци...*

*И докато подскачам,
отново падам в рова.*

*На деветия ден
излизам от къщи,
виждам ямата,
засилвам се,
прескачам
и продължавам пътя си.*

*На десетия ден,
точно днес,
разбирам,
че е по — удобно
да вървя
по отсещния тротоар.*

ПРИКАЗКА В ПРИКАЗКАТА

От месеци живеел в страх от ужасните мисли за смърт, които го измъчвали... особено през нощта. Лягал си с тревогата, че няма да види изгрева на следващия ден, и успявал да заспи едва когато слънцето започвало да се показва, понякога само час преди ставане за работа. Когато чул, че *Просветления* щял да прекара нощта в покрайнините на селото му, разбрал, че му се удава неповторима възможност, тъй като не се случвало често странници да минават край това село, потулено сред планината Калдеа.

Славата на тайнствения посетител се носела преди неговата појава и въпреки че никой не го бил виждал, се говорело, че знаел отговорите на всички въпроси. Ето защо призори, без никой от домашните на человека да го усети, той се запътил към палатката, за която научил, че мъдреца вдигнал край реката.

Когато пристигнал, слънцето тъкмо се било показало над хоризонта.

Заварил *Просветления* да медитира.

Изчакал почтително няколко минути, докато мъдреца — усетил присъствието му, сякаш очаквал тази среща — се обърнал към него и с ведро изражение го погледнал мълчаливо в очите.

— Учителю, помогни ми — казал човекът. — Ужасни мисли връхлитат нощите ми и не ми дават покой, нямам желание да почивам, нито да се наслаждавам на нещата, които ми се случват. Казват, че ти намираш разрешение за всичко. Помогни ми да се отърва от това бреме... Мъдреца се усмихнал и отговорил:

— Ще ти разкажа една приказка.

Един богаташ изпратил слугата си на пазара да купи храна. Но малко след като стигнал до пазара, слугата се разминал със Смъртта, която втренчено го погледнала в очите.

Човекът пребледнял от уплаха, оставил покупките и мулето и хукнал да бяга. Пристигнал запъхтян в дома на стопанина си.

— Господарю, господарю! Моля те, трябват ми кон и малко пари, за да напусна града веднага... Ако тръгна сега, може да стигна до Тамур преди залез... Моля те, господарю, моля те!

Стопанинът го попитал каква била причината за тази спешна молба и слугата му разказал на пресекулки за срещата си със Смъртта.

Стопанинът на къщата помислил малко и подавайки му кесия с монети, казал:

— Така да бъде, тръгвай. Вземи черния кон — той е най-бързият, който имам.

— Благодаря, господарю — казал слугата. Целунал ръцете на стопанина си, хукнал към обора, яхнал коня и препуснал колкото се може по-бързо към град Тамур.

Когато слугата се изгубил от погледа му, богаташът отишъл до пазара, за да потърси Смъртта.

— Защо уплаши слугата ми? — попитал, щом я видял.

— Уплашила ли съм го? — попитала Смъртта.

— Да — рекъл богаташът. — Той ми каза, че днес те е срецинал и си го изгледала заплашително.

— Не съм го изгледала заплашително — казала Смъртта. — Изгледах го изненадано. Не очаквах да го видя тук този следобед, защото тази вечер трябва да го прибера от Тамур!

— Разбиращ ли? — попитал *Просветления*.

— И още как, учителю. Да се опитваме да избягаме от лошите мисли е все едно да идем да ги търсим. Да бягаш от смъртта е като да отидеш на среща с нея.

— Така е.

— Толкова съм ти благодарен, учителю... — казал човекът. — Знам, че от тази нощ насетне само като си спомня за тази приказка, ще

заспивам спокойно и ще се събуждам спокоен всяка сутрин...

— След тази нощ — прекъснал го старецът — няма да има повече утрини.

— Не разбирам — казал човекът.

— Значи не си разбрал приказката.

Изненадан, човекът погледнал *Просветления* и видял, че изражението на лицето му... вече не било същото...

АЛЧНОСТ

Докато копаех, за да издигна ограда, която да отдели моята земя от тази на съседите ми, намерих заровено в градината старо ковчеже, пълно със златни монети.

Не ме заинтригува заради богатството, а заради необичайността на находката.

Никога не съм бил амбициозен и материалните блага не ме блазнят особено...

След като изкопах ковчежето, извадих монетите и ги изльсках. Горките, бяха толкова мръсни и ръждиви!

Докато ги подреждах на равни купчинки на масата, започнах да ги броя...

Представляваха истинско богатство.

Само за да убия времето, започнах да си представям всички неща, които можеха да се купят с тях...

Мислех си колко ли доволен би се почувстввал някой алчен човек, ако се беше натъкнал на подобно богатство...

За щастие...

За щастие аз не съм такъв...

Днес дойде един човек да иска монетите.

Беше съседът ми.

Нещастникът настояваше, че богатството било заровено от дядо му и следователно му принадлежало.

Толкова ме ядоса...

че го убих!

Ако не искаше толкова отчаяно да го притежава, щях да му го дам, защото, ако има нещо, за което не давам пукнат грош, това са нещата, които се купуват с пари...

Но едно е сигурно не понасям алчни хора...

МЕЧОКЪТ

Има приказки, които са от особено значение за мен.

Една от тях е тази древна история, която някога ми разказа моят дядо и която искам да ти разкажа така, както я помня днес.

Това е историята на един шивач, един цар и неговия мечок.

Един ден царят установил, че едно от копчетата на любимия му сюртук е паднало.

Царят бил капризен, властен и жесток (както всички, които се окажат оплетени във властта твърде дълго). Така че, разярен от липсата на копчето, изпратил да издирят шивача и заповядал на следващата сутрин да бъде обезглавен от секирата на палача.

Никой не смеел да противоречи на императора на цяла Русия, така че гвардейците отишли до дома на шивача и откъсвайки го от семейството му, го откарали до подземието на двореца, където да дочака смъртта си.

Привечер, когато тъмничарят му занесъл последната вечеря, шивачът поклатил глава и промълвил: „Горкият цар“.

Пазачът избухнал в смях:

— Горкият цар? Горкият ти. Още утре главата ти ще се окаже доста далече от тялото ти.

— Не разбираш — казал шивачът. — Кое е това, на което царят ни държи най-много?

— На кое държи най-много? — рекъл пазачът. — Не знам. На народа си.

— Не бъди глупав. Имам предвид нещо наистина важно за него.

— Съпругата му?

— По-важно!

— Диамантите! — Тъмничарят си мислел, че е отгатнал.

— Кое е това, което нашият цар смята за по-важно от всичко друго на света?

— Знам отговора! Мечокът му!

— Точно така. Мечокът му.

— Е, и?

— Утре, когато палачът приключи с мен, царят ще е загубил единствената възможност мечокът му да проговори.

— Дресъор на мечки ли си?

— Стара семейна тайна... — отговорил шивачът. — Горкият цар...

Пазачът, който искал да спечели благоволението на царя, се втурнал да му разкаже какво е научил.

Шивачът умеел да учи мечките да говорят!

Царят бил очарован. Изпратил да доведат незабавно шивача и когато той се изправил пред него, заповядал:

— Научи мечока ми на нашия език!

Шивачът навел глава.

— С радост бих се подчинил, царю, но да се научи един мечок да говори е нелека задача, която изисква време... За съжаление, времето е това, с което най-малко разполагам.

— Колко време трае обучението? — попитал царят.

— Зависи от интелигентността на мечока...

— Той е много интелигентен! — прекъснал го царят. —

Въщност мечокът е най-интелигентният от всички мечоци в Русия.

— Добре. След като мечокът е интелигентен... и има желание да се учи... смяtam... че обучението ще продължи... ще продължи... не по-малко от... две години!

Царят помислил за момент.

— Добре. Изпълнението на присъдата ти ще бъде отложено с две години, докато обучаваш мечока. Започваш утре! — наредил царят.

— Царю — казал шивачът. — Ако заповядаш на палача да отсече главата ми, утре ще съм мъртъв и семейството ми ще успее все никак да преживява. Но ако отложиш присъдата ми, няма да имам време да се занимавам с мечока ти... Ще трябва да работя като шивач, за да изхранвам семейството си...

— Не се тревожи за това — казал царят. — От днес нататък и в продължение на две години ти и семейството ти ще сте под царска

протекция. Ще бъдете обличани, хранени и образовани с царски пари и нищо, което ви е нужно или което желаете, няма да ви бъде отказано... Обаче, ако след две години мечокът не говори... ще се разкайваш, че дори си помислил за това предложение... Ще се молиш палачът да те е убил... Разбиращ, нали?

— Да, твоя милост.

— Добре. Стража! — извикал царят. — Нека заведат шивача у дома му с придворната каляска. Дайте му две торби злато, храна и подаръци за децата му. Сега вън!

Шивачът започнал да отстъпва заднишком, като не спирал да се кланя и реди благодарности.

— И не забравяй — казал му царят, докато сочел с пръста си към него. — Ако след две години мечокът не говори...

Когато всички в дома на шивача оплаквали загубата му, главата на семейството пристигнал с царската каляска — усмихнат, ликуващ и с подаръци за всички.

Съпругата на шивача не можела да дойде на себе си от изненада. Мъжът ѝ, когото няколко часа по-рано откарали в килията, сега се връщал триумфиращ, заможен и радостен...

Когато останали насаме, шивачът разказал на жена си за случилото се.

— Ти си луд! — извикала тя. — Да научиш царския мечок да говори! Ти, който дори не си виждал мечок отблизо. Луд си. Да научиш мечок да говори... Луд си, безумец...

— Спокойно, жено, спокойно. Виж, утре по изгрев-слънце щяха да ми отрежат главата, а сега разполагам с две години. За две години могат да се случат толкова неща...

— За две години — продължил шивачът — може да умре царят... Мога да умра аз... И най-важното: може мечокът да проговори!

САМО ОТ ЛЮБОВ

Вървя по пътя си.

Пътят ми е друм с една-единствена посока: моята.

От лявата ми страна един вечен зид разделя моя път от пътя на някой, който крачи успоредно на мен от другата страна на зида.

От време на време намирам в зида пролука, прозорче, цепнатина... И мога да гледам към пътя на моя съсед или съседка.

Един ден, докато си вървя, ми се струва, че от другата страна на зида виждам фигура, крачеща в моя ритъм и в същата посока.

Поглеждам фигурата: жена е. Красива.

Тя също ме вижда. Заглежда се.

Поглеждам я отново.

Усмихвам ѝ се... Усмихва ми се.

Миг по-късно тя продължава по пътя си и аз ускорявам крачка, защото нетърпеливо очаквам нова възможност да я зърна.

На следващия прозорец се спирам за минута.

Когато тя пристига, се гледаме през прозореца.

Със знаци ѝ показвам колко много ми харесва.

Отговаря ми със знаци. Не знам дали означават същото като моите, но долавям, че разбира това, което искам да ѝ кажа.

Усещам, че мога да остана да я гледам и тя да ме гледа още дълго, но знам, че пътят ми продължава...

Казвам си, че е възможно по-нататък по пътя да има врата. И може да успея да я премина, за да се срещна с жената.

Нищо не дава по-голяма увереност от желанието, така че се забързвам, за да намеря тази предполагаема врата.

Затичвам се с поглед, прикован в зида.

Малко по-нататък вратата се появява.

Ето я, от другата страна, моята сега желана и обичана спътница. Чака... Чака ме...

Правя жест към нея. В отговор тя ми праща въздушна целувка.

Прави движение, все едно че ме вика. Това е всичко, което ми трябва. Приближавам се към вратата, за да се срещна с нея — от нейната страна на зида.

Вратата е твърде тясна. Промъквам едната си ръка, рамото, свивам малко корема, леко се извивам настрани, почти успявам да промуши главата си... Но дясното ми ухо засяда.

Натискам.

Не става. Не минава.

Не мога да използвам ръката си, за да натисна ухoto, защото няма как да провра дори и пръста си в пролуката...

Няма достатъчно място, за да премине ухoto ми, така че вземам решение... (Заштото любимата ми е там и ме чака.)

(Заштото това е жената, за която винаги съм мечтал, и ме зове...)

Вадя от джоба си нож и с едно-единствено бързо движение се осмелявам да отрежа ухoto си, за да може главата ми да премине през вратата.

Успявам: главата ми успява да се промуши.

Но след главатавиждам, че сега засяда рамото ми.

Вратата няма формата на тялото ми.

Натискам, но не става. Ръката и тялото ми минаха, но другото ми рамо и другата ми ръка не могат...

Вече нищо не ме интересува, така че...

Отстъпвам и без да мисля за последствията, се засилвам и натискам с рамо през вратата.

От удара ръката ми се измъква от рамото и увисва като безжизнена. Но сега, за щастие, положението ѝ е такова, че мога да премина през вратата...

Вече почти съм от другата страна.

Точно когато ми остава съвсем малко, за да премина напълно през процепа, осъзнавам, че десният ми крак е заседнал от другата страна.

Колкото и да се напрягам и напрягам, не успявам да мина.

Няма начин. Вратата е твърде тясна, за да може цялото ми тяло да мина през нея.

Твърде тясна: двата ми крака не минават...

Не се колебая. Вече съм почти при любимата ми.

Не мога да се върна... Така че хващам теслата и стиснал зъби, с един удар отсичам крака.

Окървавен, куцукащ, подпрян на теслата и с измъкнато рамо, с едно ухо и един крак по-малко, се изправям срещу любимата ми.

— Ето ме. Най-после преминах. Погледна ме, погледнах те, влюбих се. Платих всякааква цена за теб. В любовта и войната всичко е позволено. Жертвите нямат значение за мен. Струваха си, защото така те срещнах и ще можем да продължим заедно... Завинаги заедно...

Тя ме поглежда и прави неволна гримаса.

— Така не, така не искам... На мен ми харесваше, когато беше цял.

ЧАЙНА ЦЕРЕМОНИЯ

Срецам те...

Слушам те...

Говоря ти...

Прегръщам те...

Целувам те...

Притежавам те...

Притискам те...

Обсебвам те...

Поглъщам те...

Задушавам те...

Обичам те?

ПРЕПЯТСТВИЯ

Текстът, който възпроизвеждам тук, всъщност не е приказка, а по-скоро направлявана медитация, сглобена като алегория, чиято цел е да изследва истинските причини за някои от нашите неуспехи. Позволявам си да ти препоръчам да четеш внимателно, като се спираш за малко върху всяка фраза и визуализираш всяка ситуация.

Вървя по една пътека.

Оставям на краката си да ме водят.

Погледът ми се спира върху дърветата, птиците и камъните.

На хоризонта се очертава силуетът на някакъв град.

Напрягам погледа си, за да го различа по-ясно.

Усещам, че градът ме привлича.

Без да зная как, осъзнавам, че в този град мога да намеря всичко, което желая.

Всички мои цели, стремежи и въжделения. Амбициите и мечтите ми са в този град. Това, което искам да постигна, от което имам нужда, това, което най-много искам да бъда, онова, към което се стремя, което опитвам, за което работя, за което винаги съм копнял, онова, което би било най-големият ми успех. Представям си, че всичко това се намира в този град.

Поемам към него, без да се колебая. Малко по-нататък пътеката тръгва стръмно нагоре.

Малко се изморявам, но няма значение. Продължавам.

По-нататък различавам черна сянка на пътя. Когато се доближавам, виждам, че огромен ров ми пречи да продължа. Страхувам се... Колебая се.

Ядосвам се, че не мога да постигна целта си лесно. Така или иначе, решавам да прескоча изкопа. Отстъпвам, засилвам се и скачам... Успявам да го преодолея. Съвземам се и продължавам да вървя. Няколко метра по-нататък се появява втори изкоп. Отново се засилвам и също го прескачам. Тичам към града: пътят изглежда открит.

Изненадва ме пропаст, изпречила се пред мен. Спирам.

Невъзможно е да я прескоча.

Виждам, че отстрани има дъски, пирони и инструменти.

Разбирам, че са там, за да се построи мост. Никога не съм бил сръчен в ръцете... мисля да се откажа.

Поглеждам към бленуваната цел... и намирам сили да се стегна. Започвам да строя моста. Минават часове, дни, месеци. Мостът е готов. Прекосявам го развълнуван и когато стигам до другата страна... откривам стена.

Огромен зид, студен и влажен, който обгражда града на мечтите ми...

Чувствам се сломен...

Търся начин да го заобиколя.

Няма как.

Трябва да се изкача по него.

Градът е тъй близо...

Няма да позволя на зида да ме спре.

Решавам да се покатеря.

Почивам няколко минути и поемам дъх...

Изведнъж виждам край пътя едно дете, което ме гледа, сякаш ме познава.

Усмихва ми се съзаклятнически.

Напомня ми на самия мен... когато бях дете.

Може би затова се осмелявам да изкажа гласно протеста си:

— *Защо има толкова препятствия между мен и целта ми?*

Детето свива рамене и ми отговаря:

— Защо питаш мен?

Препятствията ги нямаше, преди ти да се появиш...

Препятствията ги донесе ти.

**ИМАЛО ЕДНО ВРЕМЕ...
ИЛИ ЗА КРЕХКАТА ГРАНИЦА МЕЖДУ
ПРИКАЗКАТА И ДЕЙСТВИТЕЛНОСТТА**

*Имало едно време... „едно време“,
което приказките
повтаряли толкова често...
че накрая станало действителност.*

ДЕЦАТА БИЛИ САМИ

Майката излязла рано сутринта и оставила децата на грижите на Марина — осемнайсетгодишно момиче, което понякога наемала за определени часове, за да се грижи за тях в замяна на няколко песос.

Откакто починал бащата, времената станали твърде трудни за семейството, жената не можела да рискува работата си, като отсъства всеки път, щом бабата се разболеела или била извън града.

Когато годеникът на Марина позвънил, за да я покани на разходка с новата си кола, тя не се двоумила дълго. Така или иначе, децата спели редовния си следобеден сън и нямало да се събудят преди пет.

Щом чула клаксона, грабнала чантата си и изключила телефона. Погрижила се да заключи вратата на детската стая и прибрала ключа в джоба си. Не искала да рискува Панчо да се събуди и да слезе по стълбите да я търси, защото в края на краищата бил само на шест години и можел да падне и да се удари по невнимание. Освен това, казала си, ако се случело нещо такова, как щяла да обясни на майката, че детето не я е намерило?

Може би било късо съединение във включения телевизор, в някоя от лампите в хола или искра от камината; във всеки случай, когато завесите пламнали, огънят бързо стигнал до дървената стълба, водеща към спалните.

Събудила го кашлицата на бебето, предизвикана от дима, който се процеждал изпод вратата. Без да му мисли, Панчо скочил от леглото и натиснал резето, за да отвори вратата, но не успял.

Ако я бил отворил, той и няколкомесечното му братче щели да бъдат погълнати от пламъците за няколко минути.

Панчо започнал да вика Марина, но никой не отговорил на зова му за помощ. Така че се втурнал към телефона в стаята (знаел как да набира номера на майка си), но той нямал сигнал.

Панчо разбрал, че трябва да измъкне братчето си оттам. Опитал да отвори прозореца, който гледал към външния корниз, но било

невъзможно за малките му ръце да освободят предпазителя, а и дори да успеел, след това щяло да се наложи да отстрани телената мрежа, която родителите му поставили за безопасност.

Когато пожарникарите приключили с гасенето на огъня, всички говорели само за едно: как това толкова малко дете е успяло да счупи само с една закачалка стъклото и след това решетката?

Как успяло да понесе бебето в раница?

Как успяло да се придвижи по корниза и да се спусне по дървото с този товар?

Как успяло да спаси живота си и този на братчето си?

Възрастният началник на пожарникарите, човек мъдър и уважаван, им дал отговора:

— Малкият Панчо е бил сам... Не е имало кой да му каже, че няма да успее.

МИМОЛЕТНОСТ

*Родих се призори,
действото ми мина сутринта,
а около пладне
прекосявах вече младостта си.
И не че ме е страх,
че времето минава толкоз
бързо.*

*Само малко ме тревожи
мисълта,
че може би утре
ще съм твърде
стар,
за да
направя всичко,
което
съм отлагал.*

ГРАДЪТ НА КЛАДЕНЦИТЕ

Тази история представлява за мен символът на веригата, свързваща хората чрез мъдростта на приказките. Разказа ми я пациент, който, от своя страна, я бил чул от един прекрасен човек — креолския свещеник Мамерто Менапасе. Така, както я възпроизвеждам тук, я подарих една нощ на Марси и Паула.

Градът не бил населен с хора, както всички останали градове по света. Градът бил населен с кладенци. Живи... но все пак кладенци. Кладенците се различавали помежду си не само по мястото, на което били изкопани, но и по устието си (тоест отвора, който ги свързвал с външния свят). Имало кладенци заможни и пищни, с гърла от мрамор и скъпоценни камъни; скромни кладенци от тухла и дърво и други, победни, с прости дялани отвърстия, които излизали на повърхността на земята.

Общуването между обитателите на града ставало от устие на устие и новините бързо обикаляли от единия до другия му край.

Един ден в града се появила „moda“, която сигурно била родена в някое градче на човеци. Според тази нова идея, всяко самоуважаващо се Живо същество трябало да се грижи много повече за вътрешността, отколкото за външността си. Не повърхността била важна, а съдържанието.

И така кладенците започнали да се пълнят с предмети. Някои се пълнели с бижута, златни монети и скъпоценни камъни. Други, по-практични, се напълнили с домакински електроуреди и механични апарати. Имало и такива, които заложили на изкуството и започнали да се пълнят с книги, с идеологически манифести и специализирани списания.

Минало време.

Повечето кладенци се напълнили толкова, че не им останало място за нищо повече.

Не всички кладенци били еднакви, така че, докато някои се примирили с положението, други решили, че трябва да направят нещо, за да продължат да побират предмети във вътрешността си... На един от тях му хрумнало, че вместо да сгъсти съдържанието, може да увеличи вместимостта си, като се разшири.

Не минало много време и други започнали да му подражават. Всички използвали голяма част от енергията си, за да се разширят и печелят повече пространство във вътрешността си. Един кладенец, малък и отдалечен от центъра на града, наблюдавал как другарите му се разширвали извънмерно. Казал си, че ако продължават да растат по същия начин, очертанията на различните кладенци щели скоро да се слеят и всеки щял да загуби самоличността си...

Може би тази мисъл станала причина да му хрумне, че другият начин да увеличи вместимостта си бил да расте не на широчина, а на дълбочина. Да стане по-дълбок, вместо по-широк. Скоро осъзнал, че всичко, което имал у себе си, правело тази задача невъзможна. Ако искал да бъде по-дълбок, трябвало да се изпразни от цялото си съдържание...

В началото се уплашил от празнотата. Но след това, когато видял, че няма друга възможност, го направил. Изпразнен от собствеността си, кладенецът започнал да става по-дълбок, докато останалите присвоявали нещата, от които се бил освободил...

Един ден нещо изненадало кладенеца, който растял навътре. Вътре, много дълбоко в себе си... намерил вода!

Дотогава никой кладенец не бил намирал вода.

Кладенецът преодолял изненадата си и започнал да си играе с водата на дъното — мокрел стените си, пръскал устието си и най-накрая извадил водата на повърхността. Дъждът бил единственият, който понякога напоявал града, но той впрочем се оказвал доста осъден. И така почвата около кладенеца, съживена от водата, започнала да се пробужда.

Семената в недрата ѝ покълнали и се превърнали в трева, в детелини, цветя и крехки стъблца, които по-късно станали дървета... Животът избликнал в цветове около отдалечения кладенец, когото

започнали да наричат Оазиса. Всички го питали как е успял да постигне това чудо.

— Не е никакво чудо — отвръщал Оазиса. — Трябва да се търси вътре, в дълбочина.

Мнозина пожелали да последват примера му, но се отказали от тази идея, когато разбрали, че за да бъдат по-дълбоки, трябвало да се изпразнят. Продължили да се разширяват все повече, за да се пълнят с нови и нови неща...

В другия край на града друг кладенец решил да поеме риска да се изпразни... И също започнал да става по-дълбок... И също стигнал до вода... И също напръскал наоколо, с което създал втори зелен оазис в града...

— Какво ще правиш, като свърши водата? — питали го.

— Не знам какво ще правя — отговарял. — Но засега колкото повече вода вадя, толкова повече из вира.

Минали няколко месеца преди голямото откритие.

Един ден, почти случайно, двата кладенеца разбрали, че водата, която всеки от тях намерил на дъното си, е една и съща...

Че подземната река, която минавала през единия, напоявала дълбините на другия.

Осъзнали, че пред тях се откривал нов живот.

Не само могели да общуват от устие на устие, на повърхността, като всички останали, но чрез търсенето си познали нов и таен начин да контактуват.

Така открили дълбокото общуване, до което стигат само онези, които имат смелостта да се изпразнят от съдържанието и да търсят в дълбините на съществото си всичко, което имат да дадат...

ЛОГИКАТА НА ПИЯНИЯ

Един човек влиза в някакъв бар, сяда на бара и поръчва пет чаши уиски.

— Наведнъж? — пита барманът.

— Да, и петте — отговаря клиентът. — Чисто, без лед.

Когато му ги сервираят, ги изпива на един дъх.

— Келнер — казва, — налейте ми сега четири чаши уиски, без лед.

Докато изпълняват поръчката му, на лицето на клиента започва да се забелязва глуповата усмивка. След като пресушава една след друга четирите чаши, прави опит да се задържи прав и уловен за бара, възклика:

— Момче! Дай още три уискита. — Засмива се кратко и добавя:

— Без лед.

Барманът се подчинява и клиентът бързо изпива и тях.

— Приятел — казва вече на висок глас. — Още две от същото.

Изгълтва ги и се провиква отново към бармана:

— Братко! Ти си ми като брат... — Разсмива се гръмогласно и добавя: — Налей още едно уиски, без лед. Ама само едно, ч-ч-чуваш ли? Само едно...

Човекът на бара му сервира.

Клиентът изпива уискита на един дъх и неспособен да се задържи на краката си, се свлича на пода, очевидно пиян.

Лежейки, казва на бармана:

— Моят лекар не иска да ми повярва, но ти си свидетел. Колкото по-малко пия, толкова по-зле ми става!

ПРИКАЗКА БЕЗ И

Вървеше разсеяно по пътя и изведнъж го видя.

Масивното ръчно огледало стоеше край пътеката, сякаш го очакваше.

Приближи се, вдигна го и се огледа в него.

Не изглеждаше зле.

Не се видя много млад, но всъщност времето се бе окázalo твърде благосклонно към него.

Въпреки това, в собствения му образ имаше нещо неприятно.

Донякъде суровото му изражение му напомняше за най-горчивите моменти от неговата лична история.

Гневът,
презрението,
агресията,
пренебрежението,
самотата.

Изкуши се да вземе огледалото със себе си, но бързо отхвърли тази мисъл. В света вече имаше твърде много неприятни неща, за да се нагърбва с още едно.

Реши да си иде и да забрави завинаги този път и безочливото огледало.

Вървя в продължение на часове, опитвайки се да преодолее желанието да се върне при огледалото. Този тайнствен предмет го привличаше така, както магнитът привлича металите.

Устоя и ускори крачка.

Тананикаше си детски песнички, за да не мисли за собствения си ужасяващ образ.

Тичешком стигна до къщата, където живееше, откакто се помни. Без да се съблича, се напъха в леглото и се зави презглава.

Вече не виждаше света наоколо, нито пътеката, нито собствения си образ, отразен в огледалото. Но не можеше да избяга от спомена за този образ.

На озлоблението,
на болката,
на самотата,
на безсърдечието,
на страха,
на презрението.

Някои неща не можеха да се изкажат, нито да се помислят...

Но той знаеше кога бе започнало всичко...

В един следобед преди трийсет и няколко години...

Детето се бе проснalo край езерото, обляно в сълзи заради тормоза на околните.

В онзи следобед реши завинаги да изтрие буквата от азбуката.

Онази буква.

Онази.

Буквата, необходима за назоваването на другия, когато присъства.

Буквата, без която не може да се говори лице в лице с другите.

Ако не съществуваше начин да ги нарече, щяха да престанат да бъдат желани...

И тогава нямаше да има причина да ги чувства нужни...

И без причина и начин да ги назовава се почувства — най-после — свободен...

ЕПИЛОГ

*Като пиша без и,
мога да говоря, докато се изморя,
за моите неща, за твоите,
за това, което имам
и принадлежи на мен...
Даже мога да пиша за него,
за тях,
за останалите хора.
Но без и
няма как да кажа вие,
ти,*

*нешата ви.
Не мога да говоря за техните,
твоите,
нито за нашите неща.
Така се случва...
Понякога губя буквата и...
и така не мога да ти говоря,
да мисля за теб и да те обичам.
Без и оставам аз, но ти изчезваш...
А като не мога да те назова,
как бих могъл да ти се радвам?
Както в приказката... ако ти не съществуваш,
обричам се да виждам най-лошото у себе си
и вечното му отражение
в същото
неизменно
глупаво
огледало.*

ИСКАМ

Това мое предложение за отношенията между хората бе публикувано за първи път в предговора към третото издание на „Писма до Клаудия“ (1989 г.).

Искам да ме изслушваш, без да ме съдиш. Искам мнението ти, не съвет.

Искам да ми вярваш, без да изискваш. Искам помощта ти, но не и да решаваш вместо мен.

Искам грижите ти, но не и да ме обезличаваш. Искам да ме гледаш, без да проектираш твоите неща у мен.

Искам прегръдката ти да не ме задушава. Искам да ме окуражаваш, без да ме насиљваш.

Искам да ме подкрепяш, без да се нагърбваш с мен. Искам да ме защитаваш без лъжи.

Искам да си близо, без да ме завземаш. Искам да познаваш моите черти, които най-силно те отвращават.

Искам да ги приемеш, без да се опитваш да ги промениш. Искам да знаеш... че днес можеш да разчиташ на мен...

Безусловно.

МАЛКА АВТОБИОГРАФИЧНА ИСТОРИЯ

Имало едно време един човек, които живеел съобразно това, което представлявал:

НАПЪЛНО ОБИКНОВЕНА ЛИЧНОСТ.

В един хубав ден, незнайно защо, забелязал, че хората започнали да го ласкаят, като му казват колко е висок:

- Колко висок си станал!
- Колко си пораснал!
- Завиждам на ръста ти...

В началото това го изненадало и в продължение на няколко дни се улавял, че се поглежда крадешком във витрините на магазините и в огледалата на автобусите, когато минавал край тях.

Но човекът винаги се виждал един и същ — нито особено висок, нито особено нисък...

Опитал се да не му отдава значение, но когато няколко седмици по-късно забелязал, че трима от всеки четирима души го гледали изотдолу, явлението го заинтересувало.

Човекът си купил метър, за да се измери. Заел се с това методично и старательно и след няколко измервания и проверки установил, че ръстът му не се е променил.

- Околните продължавали да му се възхищават:
- Колко висок си станал!
 - Колко си пораснал!
 - Завиждам на ръста ти...

Човекът започнал да прекарва дълги часове пред огледалото. Опитвал се да разбере дали наистина бил по-висок от преди.

Нищо подобно: виждал се нормален — нито особено висок, нито особено нисък.

Тъй като не останал много доволен от това, решил да отбележи с табелир на стената най-високата точка на главата си (така че да има достоверна мярка за растежа си).

Хората упорито му повтаряли:
— Колко висок си станал!
— Колко си пораснал!
— Завиждам на ръста ти...

... и се навеждали, за да го гледат отдолу.

Минали дни.

Човекът направил няколко резки с тебешир на стената, но те винаги били на еднаква височина.

Започнал да си мисли, че му се подиграват. Така че всеки път, когато някой споменавал за ръста му, той сменял темата, обиждал събеседника си или просто си тръгвал, без да каже и дума.

Не помогнало... Хората продължавали:
— Колко висок си станал!
— Колко си пораснал!
— Завиждам на ръста ти...

Човекът бил много здравомислещ и си казал, че за всичко това трябва да има някакво обяснение.

Получавал толкова много възхищение и му било толкова приятно, че накрая приел ласкателствата за основателни...

И един ден му хрумнало, че може би очите му го лъжат.

Било възможно да е пораснал до гигантски размери, но поради някакво заклинание или магия да е единственият, който не можел да види промяната...

— Това е! Сигурно е станало точно това!

Човекът се вкопчил в тази мисъл и оттогава за него настъпили славни времена.

Наслаждавал се на думите и на погледите на околните.
— Колко висок си станал!
— Колко си пораснал!
— Завиждам на ръста ти...

Вече не страдал от комплекса на самозванец, който му се отразявал толкова зле.

Един ден чудото се случило.

Застанал срещу огледалото и наистина му се сторило, че е пораснал.

Всичко започнало да му се изяснява. Заклинанието било свършило. Той също се виждал вече по-висок.

Свикнал да ходи по-изправен.

Вървял с високо вдигната глава.

Носел дрехи, които го правели да изглежда построен, и си купил няколко чифта обувки на платформи.

Човекът започнал да гледа околните отгоре.

Думите им се изпълнили с изненада и възхищение:

— Колко висок си станал!

— Колко си пораснал!

— Завиждам на ръста ти...

Човекът преминал от удоволствието към суетата и от суетата към безкрайното високомерие.

Вече не спорел с тези, които му казвали, че е висок. По-скоро се съгласявал с казаното и измислял по някой съвет за бърз растеж.

Така минавало времето, докато един ден... срещнал някакво джудже. Суетният човек побързал да застане до него, като вече си представял какво щяло да каже джуджето. Чувствал се по-висок от всякога...

За негова изненада обаче, то не казало нищо.

Суетният човек се покашлял многозначително, но джуджето като че ли не го забелязвало. И въпреки че се изопвал и надигал толкова, че почти си изкривил врата, джуджето останало невъзмутимо.

Когато вече не знаел какво друго да направи, му прошепнал:

— Не те ли изненадва височината ми? Не ти ли се струвам огромен?

Джуджето го изглеждало отдолу нагоре. Погледнало го още веднъж и казало скептично:

— Вижте какво, от моята височина всички ми се виждат гиганти и честно казано, вие не ми се струвате по-огромен от останалите.

Суетният човек го погледнал с презрение и отронил:

— Джудже!

Върнал се у дома, изтичал до голямото огледало в хола и застанал срещу него...

Не се видял толкова висок, колкото сутринта.

Изправил се до резките на стената.

Отбелязал височината си с тебешир и чертата... съвпаднала с предишните!

Взел метъра и разтреперан, се премерил, с което се потвърдило това, което вече знаел.

Не бил пораснал дори и с милиметър...

Никога не бил пораствал дори и с милиметър...

За първи път от много време се видял обикновен — човек като всички останали.

Отново се почувствал с нормалния си ръст — нито висок, нито нисък.

Какво щял да прави сега, когато срещнел другите?

Вече знаел, че не бил по-висок от никого.

Човекът заплакал.

Напъхал се в леглото с мисълта, че никога повече няма да излезе от дома си.

Много се срамувал от истинския си ръст.

Погледнал през прозореца и видял хората от квартала, които минавали пред къщата му... Всички му се стрували толкова високи!

Изплашен, отново се затичал към огледалото в хола и застанал пред него — този път, за да се увери, че не се е смалил.

Не. Ръстът му изглеждал както винаги...

И тогава разбрал...

Всеки възприема високите или ниските според собственото си положение в света, според ограниченията си, според навиците си, според желанието си, според нуждата си...

Човекът се усмихнал и излязъл на улицата.

Чувствал се толкова лек, че почти летял над тротоара.

Срещнал стотици хора, на едни се сторил огромен, на други — незначителен, но никой от тях не успял да го обезпокои.

Той вече знаел, че бил съвсем обикновен.

Съвсем обикновен...

Като всички...

ТЪГАТА И ЯРОСТТА

На Ана-Мария Бово

В едно омагьосано царство, до което хората никога не стигат, а може и да минават постоянно през него, без да знаят...

В едно вълшебно царство, в което неосезаемите неща стават конкретни...

Имало някога... едно чудно езеро.

В прозрачните и чисти води на езерото плували риби във всички цветове на дъгата и се отразявали всички нюанси на зеленото...

До тази вълшебна и прозрачна лагуна стигнали Тъгата и Яростта, за да се изкъпят заедно.

Двете съблекли роклите си и влезли голи във водата.

Яростта, която бързала (Яростта винаги бърза), се изкъпала на бърза ръка — и тя не знаела защо бърза толкова — и още по-бързо излязла от водата...

Но Яростта е сляпа или поне не различава ясно действителността. И така, гола и припряна, излязла от водата и облякла първата рокля, която намерила...

Не забелязала, че роклята не била нейната, а на Тъгата...

И така, облечена като Тъгата, Яростта си тръгнала.

Много спокойна и невъзмутима, както винаги склонна да остане на мястото, на което се намира, Тъгата приключила с къпането си и без въобще да бърза — или по-точно, без да съзнава, че времето минава, — излязла от езерото бавно и лениво.

На брега установила, че дрехите ѝ ги няма.

Както всички знаем, ако има нещо, което Тъгата да не обича, то е собствената ѝ голота. Така че облякла единствената дреха, която намерила край езерото и която принадлежала на Яростта.

Разказват, че оттогава нататък ние, хората, често срещаме Яростта — сляпа, жестока, страховита и ядосана. Но ако си дадем време да се вгледаме по- внимателно, разбираме, че Яростта, която виждаме, е само маска и под дрехата ѝ всъщност се крие Тъгата.

ПИСМО ОТ ЕДИН САМОПРИЗНАЛ СИ УБИЕЦ

Адвокат Хоакин Мария Аянак
Ул. „Гуалегуайчу“ 431
Буенос Айрес Без клеймо

Уважаеми господине,

Преди всичко трябва да ви кажа, че не ме познавате. Поне не в баналния смисъл на думата. Сиреч, както аз ви познавам.

Имам предвид, че аз разполагам с името и адреса ви. Знам на колко години сте, познавам вкусовете ви, знам къде ходите на почивка, марката на колата, която карате. Знам името на съпругата, децата и дори на кучето ви — порода кокер (Понго, нали така?). Спирам дотук с мисълта, че може би всички тези сведения ще ви поразтревожат.

Както всички, които преминават през коридорите на властта, и на вас параноята не ви е чужда. Представям си как се питате: „Откъде знае тези неща за мен? Къде е получил тези сведения?“.

За да не се измъчвате повече от тези въпроси, бързам да ви отговоря, че няма сведение, което да е толкова тайно, че да не може да се придобие с малко пари и много време... Истината е, че на мен не ми липсва нито едното, нито другото. (Понякога ми се струва, че Бог е всемогъщ не заради силата си, а заради безкрайното търпение, което дава безсмъртието. За разлика от Него, ние, човеците, се измъчваме от постоянното бързане, към което ни тласка насилиственото осъзнаване, че сме смъртни.)

Няма спор, че за да се проведе сериозно разследване, е необходимо към търпението да се прибави доза

интелигентност и както е видно, известно количество интерес към обекта, пропорционален на трудността. (Тъй като без интерес няма как да бъде изострена интелигентността...)

Може би ще е справедливо първо да ви разкажа кога се появи интересът ми към вас.

Много е вероятно да не си спомняте, понеже са минали доста години. Става дума за един определен ден — по-конкретно 23 юли 1991, четвъртък, малко след два следобед (два и четвърт, за да сме съвсем точни), — когато със сивото си БМВ минахте по улица „Авелянеда“ в квартал Флорес. Цял следобед беше валяло и както става винаги, улиците бяха осияни с локви. Като стигнахте до ъгъла с „Артигас“, завихте с пълна скорост наляво и се отправихте към „Гаона“, като оставихте задницата на колата леко да поднесе, както обичате да завивате. Точно там, на няколко метра от „Авелянеда“, на шосето има дупка. Дупката ви беше известна, знаехте за нея, защото завихте надясно, за да я заобиколите (помните ли?)... Завивайки, естествено, изпръскахте стареца, който се опитваше да пресече, докато светофарът отрязваше движението по „Артигас“. Изпръскахте го от глава до пети, от коленете до шапката.

Видяхте го. Знам, че го видяхте.

Незнайно защо, напук на всички очаквания, не спряхте, господин адвокат. И не само че не спряхте, ами (и това беше най-забележителното) направихте гримаса... Гримаса, която сигурно продължи не повече от три-четири секунди... Гримаса на презрение, физиономия на досада, с устни, извити на няколко милиметра... Последва я леко, съвсем леко свиване на раменете, което изразяваше ясно и кратко мнението ви за станалото.

В този ден си казах: „Ама че лош човек!“.

Необходимо е да ви изясня нещо за мен самия. Нямам предразсъдъци. Нямам нищо против вносните коли, нито техните собственици. Също така смяtam, че съм доброжелателен и толерантен. Така че след станалото

помислих, че може би съм се объркал и поведението ви не е било такова. Или че това ваше поведение е било изключение.

Изключение от правилото, което иначе ръководи живота ви, лош момент, грешка, невъзпитание... Дано ме разбираете, господин адвокат. За човек като мен, който не признава недомълвките и нюансите, нещата или са, или не са. И единственият начин да установя дали сте, или не сте кучи син, бе да ви разследвам, да ви изследвам сериозно...

Така и направих!

Посветих последните пет години на това да ви изучавам, за да мога да потвърдя или да опровергая ужасното първо впечатление, което поведението ви остави у мен.

И ето ме тук, адвокат Аянак. Разследването приключи — по-точно, откритията са повече от достатъчни, за да бъде направено заключение: вие сте още по-достоен за презрение, отколкото ми се стори през 1991-а.

На 24 юли, ден след инцидента, в един и половина следобед, застанах на същия ъгъл между „Артигас“ и „Авелянеда“ и зачаках да минете, като ме крепеше предположението, че вие, както и аз, не променяте ежедневния си маршрут (винаги ме е изненадвала противната мания, която имаме ние, хората, да затвърждаваме поведението си в навици: винаги ядем по едно и също време, обличаме се в един и същ цвят, летуваме в един и същи град, пушим същата марка цигари и разбира се, минаваме по едни и същи улици, за да идем от едно място на друго).

Вие не сте изключение. И така в два часа и четиринайсет минути отново завихте с БМВ-то си по „Артигас“ към „Гаона“ и заобиколихте дупката, доближавайки се към десния тротоар.

Този ден нямаше вода, нито пресичащ старец. Нямаше гримаса или нещо, което да отклони вниманието

ми и да ми попречи да си запиша регистрационния ви номер: В-2153412.

Следващия понеделник реших да не ходя на работа и да посветя целия ден на разследването. Така че се качих в колата си, паркирах на „Артигас“ и отново зачаках да минете. В неизменния час сивата вносна кола се появи на завоя и аз я последвах: „Хуан В. Бусто“, „Уорнс“, „Серано“, „Санта Фе“, „Гуручага“. Признавам, че малко се подразних, като видях да паркирате на едно от местата, запазени за полицейския участък, на ъгъла между „Санта Фе“ и „Гуручага“. За момент помислих, че сте полицай или нещо подобно. Но не, вие дори не влязохте в участъка. Минахте покрай входа и пазачът ви кимна за поздрав. От колата си ви видях да вървите по „Санта Фе“ към „Канинг“ — около двайсет-трийсет метра, и да влизате в някаква сграда. В този момент пазачът изsvири и ми направи знак да се придвижа напред.

Защо, господин адвокат, вие можете да паркирате колата си на място, отредено за полицията, а аз трябваше да обикалям и търся къде да паркирам, което между другото е доста трудно в онзи район? Защо, господин адвокат, сме се превърнали в титуляри на задкулисни отстъпки или присвоени привилегии, от които се облагодетелстват единици за сметка на всички останали?

Как така фактът, че някой заема поста на полицейски началник или заместник-началник, му позволява да присвои парче от града, за да държи там колата си и на всичкото отгоре да прехвърля това право на други?

Защото вие, господин адвокат, не работите в полицията. Вие сте „приятел на полицейския началник“. Това дава ли ви право на няколко квадратни метра от обществената улица? Колко струва този подарък, господин адвокат? Един „дребен жест“? Едно „подкупче“? Някая ответна услуга „под масата“?

Докато ругаех под сурдинка вас, полицията, общината и системата, паркирах и извървях двете пресечки обратно до „Санта Фе“.

Късно следобед вече знаех всичко, което ми беше необходимо, за да започна разследването си. Знаех името ви, адреса на кантората ви, професията (адвокат по наказателни дела) и приемните ви часове: всеки понеделник, сряда, четвъртък и петък между два и шест следобед.

Признавам, че до момента, в който влязох в кабинета ви, все още се отнасях със съмнение към подозренията си. Случката в квартал Флорес и „привилегията“ на паркинга срещу полицията ми се виждаха недостатъчни... Но когато секретарката ви Мирта (русата, която има две деца и живее в Линиерс) ми даде приемен час за следващия понеделник в два следобед, осъзнах, че вие никак не уважавате околните. Защото секретарката ви, господин адвокат, следва вашите напътствия и както вие, така и аз знаем, че няма как да пристигнете в два, след като в два и четвърт... завивате по улица „Артигас“ във Флорес!

Когато човек има час в два, а вие пристигате в три без четвърт, какво според вас прави този човек, докато ви чака? Какво прави с правния си проблем, с нетърпението и тревогата си? Не знаете какво прави, нали, господин адвокат? Не знаете и пет пари не давате... Да чака. Другите нека чакат.

Признавам, че мнението ми за наказателните адвокати никога не е било особено високо. Винаги съм мислил, че хората би трябвало да имат определена представа за себе си, свързана с професията, която по-късно избират. Не може да е случайност, че почти всички лекари са хипохондрици, почти всички икономисти са мошеници и че не съществуват адвокати, на които може да се вярва. Отделих много от месеците, които отне това разследване, да изучавам психология, тъй като се опитвах да ви разбера и да проумея мисленето ви. Главата ми не можеше да побере как човек, който се е посветил на правосъдието, може да има толкова изкривена представа за морал и справедливост. Тогава се запознах с така нареченото „формиране на реакция“ (механизъм, според

който човек следва определено положително поведение, целящо да компенсира някое възмутително негово желание...)

Психологията би била много по-великодушна към вас, отколкото аз, господин адвокат. За науката вие „сублимирате импулсите си“ чрез професията, което, казано по този начин, звучи дори похвално. Не, господин адвокат. Няма формиране на реакция, което да оправдае например това, че благодарение на вас клиентът ви Фуентес Орбиде е на свобода, след като натопи своя съдружник и шурей. Вие знаехте, че другият е невинен. Знаехте, че в резултат на вашата реч и на начина, по който бяхте — изградили защитата си, на мястото на клиента ви в затвора ще попадне неговата жертва. И въпреки това, го направихте. Вие не защитавахте правосъдието, господин адвокат. Нито клиента си.

Вие защитавахте джоба си, репутацията си, професионалния си интерес. Две седмици след като арестуваха горкия съдружник на вашия клиент, някой заговори за случая във ваше присъствие в един от коридорите на съда. Коментарът беше своеобразен упрек за това, че „сте го изпратили в затвора“... Помните ли отговора си, господин адвокат? Думите ви отекват в главата ми, все едно че съм бил там и съм ги чул с ушите си. Казахте: „Ами като не може да си позволи добър адвокат, майната му!“. Няма смисъл от психологически оправдания за вас, господин адвокат. Толкова долни действия не могат да бъдат обяснени със сублимиране.

Импулсите ви ли да обвиняваме за тази противна ценостна система, която ръководи вашите отношения с хората? Като „фобия от бедността“ ли да тълкуваме поведението ви в ресторантa на улица „Алвеар“ в онзи септемврийски ден по обяд?...

Нека ви помогна да си спомните...

Беше горе-долу преди две години. Обядвахте с Мария-Елена, любовницата ви, в ресторантa на „Алвеар“. Така че вероятно е било вторник (много време ми отне да

разбера, че вторниците са дните, посветени на любовницата ви). Наблюдавах ви, седнал на една неособено отдалечена маса, както много пъти дотогава. В този ден, докато обядвахме, влезе момче на около десет години, което продаваше рози по масите. Никой не го беше видял — нито келнерите, нито Мария-Елена, нито аз... И изведнъж вие извикахте: „Келнер!“. И келнерът, който винаги ви обслужва (и който се страхува от вас толкова, колкото ви и мрази), бързо се приближи. Тогава го накарахте да изблъска момченцето на улицата.

Психологията сигурно разполага с много обяснения за тези мерзвини, но аз имам само едно. Вие сте подлец, господин адвокат. Такъв подлец, че не заслужавате да живеете. Сигурно си мислите: „Че какво го интересува този?“. Интересува ме, господин адвокат, много ме интересува. Интересува ме, защото аз съм онзи старец, когото преди пет години изпъръскахте с кал между „Артигас“ и „Гаона“. Интересува ме, защото съм и този, който всеки ден трябва да върви две пресечки, понеже не може да паркира на „Гуручага“ и „Санта Фе“.

Интересува ме, защото аз съм вашата съпруга, господин адвокат, която би искала понякога да обядва с вас, и защото, по някакъв начин, съм и любовницата ви, която би искала да не обядва с вас някои вторници. Интересува ме, защото съм невинният затворник, който плаща в килията за нещо, което не е направил. Интересува ме, защото, по един или друг начин, съм момченцето, което се опитва да продава цветя в ресторант на улица „Алвеар“...

От психолозите научих много неща за механизмите на съзнанието. Така че най-после трябва да призная, въпреки да ме боли, че проявявам интерес към вас, защото сигурно съм толкова голям мерзвец, колкото и вие, господин адвокат. **Аз съм толкова продажен, толкова надменен, толкова агресивен, толкова користен, толкова себичен, толкова долен, толкова властен и толкова презрян, колкото и вие.** През последните години, господин адвокат, стигнах дотам понякога да си мисля, че вие не сте

нищо друго, освен част от мен. Ужасна моя част с независим живот, която с всяко действие показва най-лошите ми черти. Мисля, че въз основа на всички онези идеи за „въплъщенията“, „идентифицирането“ и „раздвоението на личността“ си дадох сметка, че вие не само не заслужавате да живеете, но и че трябва да умрете.

Да. Да умрете! Но как?

Кой знае...

Коя смърт би била най-справедлива? Злополука? Инфаркт? Самоубийство? Не знам...

Без съмнение най-честната би била чисто и просто да бъдете убит. Тоест, най-накрая някой да реши да убие това, което тъй архетипно онагледявате за нас, околните.

Разбирате ли причината за писмото ми, господин адвокат?

Не ви пиша, за да се разкаете...

Пиша ви, за да ви уведомя (защото смяtam, че ви засяга) за решението ми да ви убия.

Разбира се — и аз го знам, — ще се погрижите да вземете предпазни мерки: охрана, оръжие, телохранители, алармена система, пазачи на къщата, разследване на целия ви персонал и т.н.

Но колко дълго може да продължи всичко това?

Трябвала ми пет години, за да събера информацията, която ми позволява да издам справедлива присъда срещу вас! Мога да чакам пет, десет или двайсет, преди да я изпълня... Все някога бдителността отслабва, предпазливостта бива забравена, подробностите се пренебрегват... И в този момент, господин Аянак, аз ще ви чакам.

Може някой да се усъмни (вероятно вие самият), че това предупреждение за убийство е истинско...

Че аз самият съм истински...

Как да знаете например, че това не е своего рода несъзнателен акт на виновност от ваша страна? Някой привърженик на примитивния психологизъм може да се

запита дали вие сам не сте изпратили това писмо до себе си, за да се упрекнете за недостойните си постъпки.

На този аргумент противопоставям собствената си идея, че вие сте напълно неспособен да изпитвате вина.

Смятам ви за човек без морал в буквалния смисъл на думата.

Въпреки това, съществува едно тревожно обстоятелство в подкрепа на горната версия. Както ще успееш да установиш полицията, това писмо е написано на вашата пишеща машина, която се намира върху бюрото в дома ви в квартал Флорес. Хартията е същата, която използвате вие, и е взета от чекмеджето на писалището. Ако изчислим времето, необходимо за напечатването на това писмо, ще стигнем до заключението, че единственият човек, който може да го е написал, без да събуди подозрения... сте самият вие, господин адвокат.

Тази малка финална загадка, прибавена към нашата история, ми допада много, защото я приближава до любимите ми криминални романи. Ще запазя за себе си тайната как го направих, за да мога да ви пиша отново, ако се появи още нещо, което трябва да ви кажа.

Засега се разделям с вас, но преди това ще си позволя да ви отправя една молба.

Пазете се, адвокат Аянак, пазете се! Не бих искал никаква глупава небрежност да причини истинска злополука, която да обезсмисли целия ми труд.

Х.М.А.

ИЛЮЗИЯ

*Имало някога един дебел и грозен селянин,
който се влюбил (и как иначе?)
в прелестна русокоса принцеса...
Един ден принцесата — иди, че разбери защо —
целунала дебелия и грозен селянин...
и той магически се превърнал
в строен и напет принц.
(Такъв поне го виждала тя...)
(Такъв поне се чувстввал той...)*

*(Поместено в „Писма до
Клаудия“, 1982 г.)*

ВОИНЪТ

*За любовта, която имах, мога да кажа, че
не е безсмъртна, защото е пламък, но е
безкрайна, докато трае...*

Винисиус де
Моралес^[1]

Исполинското тяло на шумерския воин било покрито с белези, а кожата му — обветрена и загрубяла от слънцето и снега.

Името му било Хорма и тази история разказва как веднъж, докато яздел с трима свои другари от един град към друг, попаднали в засада, организиране от най-жестоките им врагове.

Четиридесетте воини се борили геройски, но само Хорма оцелял. Тримата му другари загинали в битката.

Окървавен и изтощен, Хорма разбрал, че трябва да си почине, за да възстанови силите си и изцели раните си.

Огледал се, за да потърси сигурно място, и забелязал малка пещера, издълбана в близката планина.

Дотърнал се някак до там, влязъл в пещерата, прострял мечата си кожа на пода и потънал в дълбок сън.

Гладът го събудил часове или дни по-късно.

Почувстввал, че стомахът му се бунтува. Въпреки болките от раните, Хорма решил да излезе и да потърси съчки и сухи дърва, за да накладе малък огън във временното си убежище и да хапне малко от соленото месо, което носел със себе си.

Когато светлината на пламъците осветила вътрешността на убежището, воинът не могъл да повярва на очите си: подслонът, който намерил, не бил просто пещера, а храм, издълбан в скалата...

От надписите и символите шумерът разбрал, че храмът е бил построен в чест на едно-единствено божество... бог Готсү.

Хорма, не вярвал на случайността и вероятно затова решил, че този, който го е отвел до пещерата, бил самият бог на храма, за да може по този начин да бди над съня му.

Хорма, стигнал до заключението, че това бил някакъв знак.

От този момент нататък щял да обрече меча си на бог Готсъу.

Щял да остане там докато раните му зараснат. Междувременно щял да запали голям огън под олтара, пред огромното каменно изображение на бога, и щял да хване някакво животно, което да принесе в жертва в негова чест.

Воинът прекарал в пещерата още пет дни и пет нощи, през които лекувал раните си и славел Готсъу.

През цялото това време не позволил да загасне пламъкът, който озарявал олтара.

На шестия ден Хорма разбрал, че е време да продължи пътя си, но преди да тръгне, решил да остави някакъв дар в знак на вечната си благодарност към Готсъу.

— Вечен пламък — казал си. — Но как да го постигна?

Хорма излязъл от пещерата и седнал на една скала край пътеката, за да помисли над проблема. Знаел, че пламъкът може да бъде поддържан чрез малко масло, но това не било достатъчно.

После му хрумнало, че може би трябва да потърси много дърва — толкова, че никога да не свършат. Толкова много, че да горятечно... Но бързо разбрал колко напразно щяло да бъде това усилие... Многото дърва щели да увеличат силата на огъня, но не и продължителността на пламъка...

Един монах в бяло расо, който вървял по пътеката, се спрял срещу Хорма.

Може би от чисто любопитство, а може би и от изненада, че вижда воин, потънал в толкова дълбок размисъл, монахът седнал срещу шумера и го загледал неподвижен, сякаш бил част от пейзажа. Няколко часа по-късно, когато слънцето вече залязвало, Хорма продължавал да мисли...

Толкова погълнат бил от мислите си, че не се изненадал ни най-малко когато монахът му заговорил:

— Какво ти е, войнико? Изглеждаш угрожен... Мога ли да ти помогна?

— Не ми се вярва — казал воинът. — Тази пещера, братко, е храмът на бог Готсӯ, когото преди пет луни нарекох свой покровител, към когото са отправени молитвите ми и който е висшият идеал на борбата ми. Скоро трябва да потегля и бих искал да го славя навеки, но не знам как да направя така, че пламъкът, който запалих да гори вечно.

Монахът поклатил глава и сякаш отгатнал пътя, който била изминала мисълта на война, казал:

— За да бъде пламъкът вечен, ти е необходимо нещо повече от дърва и масло...

— Какво ми трябва? — попитал Хорма нетърпеливо — какво ми е нужно?

— Магия — казал простишко монахът.

— Но аз не съм магьосник, нито разбирам от магии...

— Само вълшебството може да направи пламъка вечен.

— Аз **искам** пламъкът да бъде вечен — казал воинът. — Ако намеря вълшебството, можеш ли да ми гарантираш, че пламъкът за Готсу ще е вечен?

— Да обещая? Преди седмица ти дори не подозираше за съществуването на този храм, посветен на Готсӯ... А днес искаш да му засвидетелстваш вечна почит. Това искаш днес. Нима можеш да гарантираш, че желанието ти ще бъде вечно?

Хорма не отговорил.

Воинът разбрал, че никой не може да даде дума, че желанието му ще е вечно...

Монахът отново поклатил глава и се изправил. Приближил се до Хорма, поставил дланта си на гърдите му и казал:

— Ще ти разкрия една тайна...

Магията продължава само докато гори желанието!

[1] Известен бразилски поет и автор на песни (1913–1980 г.) — Б.пр. ↑

БУНТ

Неочаквано се позвъни.

— Там ли си? — чух. — Време е!
— Идвам — отвърнах машинално.
— Става късно. Отвори вратата.

Беше ми дошло до гуша.

Замислих се да хвана чука и да го направя... с малко късмет бих могъл — само с един удар — да сложа край на безкрайното мъчение.

Ще е прекрасно.

Край на контрола...

Край на бързането...

Край на затвора!

Рано или късно всички ще разберат за стореното от мен...

Рано или късно някой ще реши да ме последва...

И след него може би друг...

И друг...

И много други ще се осмеляят.

Верижна реакция, с която ще спрем за винаги потисничеството.

Навеки ще се отървем от тях.

Ще се отървем от тях във всичките им форми...

Скоро разбрах, че мечтата ми е невъзможна.

Че робството ни едновременно е и единствената ни надежда...

Ние сме създали тъмничарите си и сега — без тях — обществото няма как да съществува.

Трябва да призная...

Вече не можем да живеем без часовници!

МЕЧТИ СЕМЕНЦА

През 1980 г. се натъкнах на някои от книгите на д-р Ира Прогоф^[1] и на чудесната му метафора за дъба и жълъда. От прочита на тези творби се роди настоящата идея.

*В тишината на размишлението ми
усещам целия си вътрешен свят
като семенце,
някак малко и незначително,
но и пълно с възможности.*

*И виждам в недрата му
зародиша на чудно дърво —
дървото на собствения ми живот,
докато расте.*

*В незначителността си всяко семе пази
духа на дървото, което някога ще стане.*

*Всяко семе знае как да израсте в дърво,
като падне в плодородна почва,
погълне сокове, които да го хранят,
разпери клоните, листата си,
отрупа се с цвет и плод,
за да може да даде това, което му е отредено.*

*Всяко семе знае
как да израсте и стане дърво
и толкова са семената,
колкото са тайните мечти.*

*Вътре в нас безброй мечти
чакат да покълнат,
да пуснат корени и видят светлината,
да умрат като семена...
за да се родят като дървета.*

*Дървета чудни и величави,
които със силата си ни напомнят
да чуем вътрешния си глас;
да се вслушаме
в мъдростта на нашите семенца мечти.*

*Мечтите ни показват пътя
със символи и знаци всевъзможни —
във всяка случка и момент,
в хората и обстоятелствата,
в болката и радостта,
в победите и пораженията.
Насън, наяве мечтите ни напомнят
да се видим,
да се чуем,
да се разберем.
Показват ни посоката в изполъзвашите се
предчувствия
и в блясъка на ослепителните просветления.*

*Така растем, развивааме се и вървим напред...
И един ден, докато прекосяваме
вечното настояще, наречено живот,
семената на мечтите ни
ще се превърнат в дървета,*

*ще разперят клони —
като криле огромни,
които, порейки небето,
ще свържат с една-единичка линия
миналото с бъдещето ни.*

*Няма от какво да се страхуват...
С тях върви една дълбока мъдрост...
Защото всяко семе знае
как да стане дърво.*

[1] Известен американски психотерапевт от еврейски произход (1921–1998 г.), ученик и последовател на Карл Юнг. — Б.пр. ↑

НЕКРОЛОГ ЗА ЕДИН НЕОБИКНОВЕН ЧОВЕК

28 ноември 1984 г.

Днес умря един човек.

Този човек беше мой приятел.

Този човек беше на 35 години.

В известен смисъл беше твърде млад, най-вече предвид възрастта, която статистиките отреждат на смъртта.

Време, достатъчно за стореното и напълно недостатъчно за всичко, останало тепърва да се прави.

Този човек беше интересно същество и чудесна личност, но най-вече беше необикновен индивид. Мненията за живота му са различни: някои го смятаха за непоносим педант, а други твърдяха, че притежаваше ясния разсъдък и липсата на скромност, присъщи на гениите. Аз го познавах по-добре от всички и мога да кажа, че не беше нито гений, нито педант. Беше човек, който се наслаждаваше на това, което прави, и понеже определяше себе си като хедонист, водеше, както може да се очаква, деен живот.

Този всеобхватен уклон към действието може би представляваше едно от най-големите препятствия, които срещаше в отношенията си с околните. Според него почти всички бяха твърде бавни или бездейни и поради причина, която ми се струва, че отгатвам, беше постоянно заобиколен от интелектуално лениви хора, които безмилостно критикуваше. В опит да изясня това поведение — може би за да го оправдая, — мисля, че той не само не се е смятал за гений, но и че цял живот е подозирал, че много дълбоко в себе си всъщност е идиот, некадърник, бездарник или просто човек, неспособен на какъвто и да е творчески акт.

Ако имаше нещо, което този мой приятел, който сега лежи тук, да обичаше повече от действието, то беше зрелищността на нещата. Любовите му трябваше да бъдат страсти. Вкусовете му — необятни. Работата му — несравнима. Енергията му — неизчерпаема. Поради това в професионално отношение беше чудесен специалист по катарзисна терапия. Никой не умееше да задейства пълен с емоционален заряд *актинг* така, както той. (Днес се питам дали не беше точно това, което винаги търсеше за себе си? В края на краищата той винаги се оплакваше, че не намира терапевт, способен да му окаже трайна помощ. Какво е искал? Може би терапевт като самия себе си...)

Всичко това, казано и видяно по този начин, го прави да изглежда възхитителен човек. Как да не се влюбиш в някой, който се отдаваше на всяко нещо, което правеше — голямо или малко, — с един и същ абсурдно безпределен ентузиазъм? Все пак лъскавата монета имаше и друго лице или както обичаше да казва той, същата тази действителност имаше друг, по-жалък образ... Може би отблъскващата страна в тази негова особеност или — защо не — двигателят на тези негови черти беше следният: Този човек се отегчаваше много лесно. Вероятно този бе единственият истински импулс на всички действия на моя голям приятел и колега. Той се увличаше и след това се отегчаваше от хората, работата, спорта, стиловете на обличане и на говорене. Ако трябва да сме честни, също така му дотягаха различните мирогледи и разбирания. Въпреки това, днес — когато по законите на живота е настъпил час за равносметка — трябва да призная, че имаше и неща, които никога не му омръзнаха. Живя за тях и с тях с цялата страсть, с която се наслаждаваше или изстрадваше другите си преживявания. Най-яркият пример, който ми идва наум, е, че никога не го видях уморен, отегчен, раздразнен или пренебрегващ децата си.

(Дали това е изключението, което потвърждава правилото? Или просто му е липсвало време да се отегчи... За добро на паметта му, никога няма да узнаем.)

Няма съмнение, че този човек обичаше децата си повече от всичко на света. Обичал ли е някого така, както обичаше децата си? (Не „толкова много“, а просто „така“, както обичаше децата си.) Още нещо: дали е обичал някого повече от един път (в смисъла, който той даваше на думата „обич“)? Сиреч, дали е приел някого безусловно?

Това безспорно е загадка. Въпрос, над който ще умуват биографите. Моето скромно мнение е, че той обичаше през цялото време, освен когато... беше влюбен в някого. Защото, когато този човек беше влюбен, способността му да обича, да приема и да проявява щедрост сякаш изчезваща и вместо нея на бял свят излизаха най-себичните му претенции, най-нездравите му очаквания, най-заробващите му зависимости...

Може да има съмнения за това дали е обичал или не, но няма съмнение, че никога не се е чувствал истински обичан.

В сянката и редом до този човек, който беше „всемогъщ“, силен, неприкосновен, „пандоричен“ (ако мога да използвам този неологизъм), та в сянката на този именит и почитан индивид крачеше другият му Аз, скрит като един страховит „мистър Хайд“ не заради жестокостта си, а заради нуждата си от обич. На това създание не му достигаха толкова неща, беше слабо, изискващо, досадно и нещастно. Необичано, несигурно и просещо... Човекът прекара повече от половината си живот, изправен лице в лице с този свой скрит Аз. Най-накрая му провървя, и то не благодарение на проявена смелост — той не беше смел, — а на твърдоглавието му... Когато след двайсетгодишно търсене откри себе си (или реши, че е открил себе си), откри също така (или реши, че е открил), че другите — онези, които обичаше — продължаваха да искат от него да бъде този, който винаги е бил дотогава.

И той, по някакъв начин, капитулира.

Съгласи се да продължи завинаги с ролята си на супергерой и с принудената си еуфория да отрича най-тъмните си нощи.

Дори самият той никога не разбра как успя да го постигне, но никога не разчиташе на никого. Имам предвид, наистина да разчита на някого. Да разчита безусловно, както той искаше. Дълбоко в себе си знаеше, че никой човек не разчита безусловно на друг, но все пак продължи нелепото издирване на съществото, в чийто скут да сведе по детски глава и отпочине без задръжки, със затворени очи и свален гард... без съмнения и без страх.

Може би днес се осмелявам да изрека това, което никога не му казах в лицето:

Ти никога не се довери на никого.

Болезнено е да се мисли така за него — толкова дружелюбен, толкова отзивчив. Кой от вас, които все още сте живи, може да потвърди, че е бил негов приятел? Вероятно мнозина могат да се похвалят, че са били негови приятели, но кой може да докаже взаимността на това приятелство? Искрено се съмнявам, че някой може да го стори, защото се съмнявам, че той — дори и с най-доброто си желание и воля — е бил в състояние да се довери на околните. Не заради техните недостатъци, а заради собствената си неспособност.

И въпреки това, предполагам, че някога сигурно се е доверил.

Може би някой път, далече във времето, се е доверил.

Може би се е доверил и са го измамили...

Но що за абсурдно оправдание е това!

Какво променя това предполагаемо предателство? Нима го прави по-малко лицемерен? Нима опрощава част от отговорността му за това, че никога не е бил способен да печели приятели? (Признавам, че има едно изключение, но човекът намери спасение в емиграцията.) Нима това пренебрегва намесата му в този — нека го наречем — „провал“?

Ако самият той ни слушаше в момента, щеше да откаже да приеме разбирането, съчувстващо или съжалението...

Толкова неща остават неясни в този тъй сложен живот!

Една от тези загадки занимаваше съзнанието на хората, които го познаваха и обичаха. Какво се случваше в брачния му живот? Какво свързваше този мъж с жена му? Какво чувстваше към нея? Смъртта изпревари неопровержимия отговор на времето.

Истината е, че до деня на смъртта си — като изключим въпросителните, забравим за съмненията и напомним за кавгите — той съжителстваше със съпругата си.

Би било твърде елементарно да се мисли, че е останал заради децата си.

Би било заблуда да се вярва, че е бил напълно щастлив в тази връзка.

Би било детинско да се мисли, че той е бил или се е смятал за неспособен да прельсти, или да се остави да бъде прельстен от друга жена.

Би било глупаво да се предполага, че не е съзнавал ставащото или го е отричал...

И така, дали е останал заради любовта си към тази жена, или е бил закотвен от страховете си?

Всеки, който го бе попитал за чувствата му към жената въобще, беше разбрал, че я обичаше, и то много. Но това, което никой не знаеше, беше докога. Дали я е обичал в мига на смъртта си? Аз предполагам, че да. Въпреки това, жената беше пълна с въпросителни, свързани с него или с живота, който той някога ѝ бе дал, или с нейната роля във връзката им. Тя имаше всички основания да бъде изпълнена с негодувание и изпразнена от възможностите, които той без мярка изискваше от нея. И казвам „всички основания“, защото вярвам, че животът с него едва ли е бил лесен или честит.

Въпреки това, днес, когато съм изправен срещу това тяло, смяtam да говоря единствено за мъжа. Той вярваше, че е бил чудесен другар (поне преди да се отегчи и напусне борбата или по-точно, да остави борбата в ръцете на жената). Вярваше, че е изтърпял нетърпимото, че е понесъл всичко и направил всичко възможно, за да изгради връзката, за която бе мечтал.

Истината е, че времето не им достигна.

Глупакът винаги винеше жена си за тези разминавания. И справедливо или не, умря с мисълта, че жена му не беше се оказала на висотата на положението.

През последните години натрупа също така озлобление и мъст, които омърсиха живота му... И никога не стигна до водите на спокойно езеро, където да измие отвратителната мръсотия, събирана с години.

Важно е да се знае, че много по-сilen от любовта му към нея беше начинът, по който този човек **обичаше** жената. Защото (и това не може да се отрече) никога не е обичал никого така, както обичаше нея. Никога!

И може би този беше проблемът.

Само тя бе удостоена със съмнителната привилегия да го види такъв, какъвто беше.

Единствено в отношенията с нея се осмеляваше да покаже най-слабата и зависимата си страна.

Но жената също не успяваше да го приеме и омиротвори.

И дори да можеше, не искаше... И ако искаше, той така и не го узна.

Зашо продължи? Той знаеше, учеше и повтаряше, че любовта не е достатъчна. Тогава?

Страхът!

Твърде е възможно това да е ключът към немалко постъпки и отговорът на разглежданата мистерия на брака: страхът. Защото така, както беше способен да действа с размах в работата си и беше страховит в действията си, така дълбоко в себе си беше слаб и неуверен.

Понякога си мислеше, че истинската му психиатрична диагноза беше много повече свързана с фобиите, отколкото с каквото и да било. Отдавна бе разбрал, че истерията му не представляваше нищо друго, освен поза, защитен механизъм или — в най-добрния случай — израз на някакво желание. Този човек беше пълен със страхове. Като започнем от глупавите и банални беспокойства — като сепването, когато телефонът иззвънеше след полунощ, до ужаса или паниката, като си представеше, че нещо можеше да се случи на децата му (кашлицата или главоболието на някое от тях бяха достатъчни, за да изгуби съня или най-малко спокойствието си). И между тези две крайности повърхностни и дълбоки — стоеше страхът от смъртта... От собствената му смърт. Страх, който го съпровождаше до последния му ден и провали немалка част от живота му. Напоследък често се държеше като хипохондрик, тревожеше се за дишането си, за сърдечния си ритъм, за мускулните си болки и за всяка реакция на кожата и лигавиците си. Винаги се е дразнел от мисълта, че е хипохондрик, може би защото съзнаваше, че причината за неговата смърт щеше да остане скрита зад постоянните му страхове от болестите. Дали хипохондрията му не беше пророческо предчувствие за смъртта му? Дали този страх от собствената му смърт не беше част

от психологическото му устройство или от парапсихологическото му поведение на очакване? Днес, от позицията на необратимото „после“, това беспокойство остава почти или напълно без значение. Всъщност, ако погледнем на тази история ретроспективно, ранната смърт може да бъде изтълкувана и като естествен и желан край на ужасяващ енергиен разход... Но той не искаше да умира.

Или поне желанието му да живее беше по-голямо от това да умре. Защото, въпреки всичко казано досега, този човек се наслаждаваше на живота, а околните — поне той така мислеше — се радваха на съществуването му. Но внимание: тази взаимна радост трябваше постоянно да се поддържа „от разстояние“.

Защото той имаше един ненавистен навик или по-точно — ужасна пристрастеност: абсурдно влече към откровеността, с която заобикалящият го свят нито бе свикнал, нито мислеше да свиква. И тази нелепа мания да бъде откровен му навличаше множество проблеми. Човекът казваше: „Аз съм добър терапевт“ — и хората му лепваха прозвището „самохвалко“.

Рискуваше в ситуации, от които други гледаха да избягат — и го наричаха „всесилен“.

Хвалеше се с честно постигнатите си успехи — и околните го наказваха за суетата му.

Биваше искрен, като казваше: „Не искам да те виждам“ — и събеседникът му надаваше вик, че е агресивен.

Спираше да посещава местата, където не искаше да ходи — и го обявяваха за темерут.

Отказваше да лъже — и го сочеха с пръст заради жестокостта му.

Отказваше да бъде „като всички“, за да не се обезличи — и всички го обвиняваха, че иска да бъде център на внимание.

Има нещо, което трябва да приемем.

Той, който беше лекар, психиатър, психотерапевт, психоаналитик, аналитик, преподавател по комуникация, поддръжник на гештalt психологията и що-годе проницателен наблюдател на света... Той, колкото и странно да звучи, **никога не можа да разбере никого!**

Какво остава от живота на това човешко същество? Струваше ли си този живот?

Остават децата му и дори само заради тях си струваше.

Остава многото или малкото (аз мисля, че беше много), което този човек даде, оставил, научи и с което помогна на пациентите си.

Остава приемствеността на работата му — чрез негови колеги в областта на здравеопазването и на образованието, които се учене или твърдяха, че се учат от него.

Остава солидната финансова опора, която толкова го тревожеше в последните години.

Остава мисълта и написаното от това човешко същество.

Остава споменът за доброто му настроение, за усмивката и оригиналността му.

Остава увереността, че може и „трябва“ да се борим за собствените си идеи.

Тук почива някой, за когото можем
да кажем —
без страх, че ще сгрешим, —
че направи всичко, което бе по силите му,
за да бъде щастлив...
И го постигна!

Може би — след всичко изречено — вече има смисъл епитафът, който той самият поиска да бъде изписан на гроба му:

Да бъдеш щастлив — означава да
изпитваш увереността,
че си на правилния път

ЕДНО МЕСТЕНЦЕ В ГОРАТА

През октомври 1996 г. пътувах за Ню Йорк, за да започна 47-ата си година с我的 „брат по живот“ Йошуа. Неговият кръвен брат — Давид, ми подари тази хасидска приказка, която днес избирам да споделя с теб като прощален подарък.

В тази история се разказва за един прочут хасидски равин: Баал Шем Тов. Баал Шем Тов бил много известен в общността си, защото всички казвали, че е толкова милостив човек, тъй добродушен, непорочен и чист, че когато говорел, Бог се вслушвал в думите му. Бил възпитан в традицията на родното си място, според която всички, които имали неизпълнено желание или се нуждаели от нещо, което не били успели да постигнат, отивали при равина. Баал Шем Тов ги събирал веднъж в годината, в нарочен ден, който сам избирал. И водел тези хора до едно определено място насред гората, което познавал. Легендата разказва, че като стигнели там, Баал Шем Тов запалвал огън от съчки и листа по много особен и красив начин, след което много тихо, сякаш сам си говорел, произнасял някаква молитва.

И разказват...

Че Бог толкова харесвал думите, които изричал Баал Шем Тов, бил толкова запленен от огъня, запален по този начин, така възлюбвал хората, събрани на онова място в гората... че не можел да откаже на молбата на Баал Шем Тов и изпълнявал желанията на всички, които се намирали там. Когато равинът умрял, хората осъзнали, че никой не знаел думите, изричани от Баал Шем Тов по време на общата им молитва. Но познавали мястото в гората и знаели как да запалят огъня. Веднъж в годината, следвайки традицията, установена от Баал Шем Тов, всички, които имали някаква нужда или неизпълнено желание, се

събириали на същото място в гората, запалвали огъня по начина, който били научили от стария равин, и понеже не знаели думите на молитвата, изпявали някоя песен, рецитирали псалм или просто се гледали и си говорели за разни неща на същото онова място около огъня.

И разказват...

Че Бог толкова харесвал запаления огън, мястото в гората и събраниите хора... че макар никой да не казвал подходящите думи, пак изпълнявал желанията на всички, които се намирали там.

Времето минавало и от поколение на поколение мъдростта постепенно изчезвала...

И ето ни нас.

Ние не знаем къде се намира онова място в гората

Не знаем кои са думите...

Не знаем дори как да запалим огъня по начина на Баал Шем Тов...

Въпреки това, знаем нещо друго.

Познаваме тази история.

Познаваме тази приказка...

И разказват...

*Че Бог толкова обича тази приказка,
толкова харесва тази история,
че стига някой да я разкаже
и някой да я изслуша,
и Той, зарадван,
ще зачете всяка нужда
и ще изпълни всяко желание*

на всички, които споделят този момент...

Така да бъде...

Издание:

Хорхе Букай. Приказки за размисъл. Избрани творби

ИК „Хермес“, Пловдив, 2009 г.

Ева Младенова Тофтисова, преводач, 2009

Художествено оформление на корицата и илюстрации: Георги Атанасов Станков

ISBN 978-954-26-0726-7

Jorge Bucay, 1999, Cuentos para Pensar, Barselona 2002

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.